

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

Nyhetsdiskurser om döva

*En kvantitativ innehållsanalys och diskursanalys
om medierepresentationer av döva och dövhet*

*Författare: Petra Örlegård
Handledare: Sara Hamqvist
Examinator: Kristoffer Holt
Termin: VT2016
Ämne: Medie- och
kommunikationsvetenskap
Nivå: Fördjupningskurs
Kurskod: 2MK31E*

Abstract

This study investigates the news discourses to find out how deaf people and/or deafness is represented and analyses how the discourses might be affected by or influence common attitudes and prejudices about deaf people and/or deafness. First, however, this study analysed the contents of the news articles quantitatively in order to find frequencies of different news topics with references to deaf people and/or deafness and whether deaf people were allowed to talk or not. After the content analysis, ten articles were selected for the discourse analysis.

The results of the content analysis show that deaf people are represented and allowed to talk in most of the articles, but that hearing people are also represented in a majority of the articles. Most articles are about culture and personalities, but there are also articles about for example sign language and hearing devices. Most deaf people are represented as individuals, but they are also represented as representatives for the deaf and as both individuals and representatives.

The discourse analysis shows that deaf people are represented as a linguistic and cultural minority in both cultural and personal discourses but represented as broken and in need of being fixed for integration in society in medical discourses. In medical discourses, only experts talk about deafness and no deaf people are represented. In other discourses, both deaf and hearing people talk about deaf people, sign language and deaf culture. In some of the discourses, however, it is clear that deaf people are represented from the hearing viewpoint on deafness. There were discursive discrimination of deafness in medical discourses but occurred rarely in other discourses except when the medical view on deafness is present. Deaf people are represented as a minority distinct from the hearing majority in most articles and some of the cultural discourses show attempts to build a bridge between the deaf world and the hearing society. The majority of the discourses point to pluralism as a social practice but some of those discourses also point to inclusion and exclusion as social practices. The medical discourses however point to both assimilation and exclusion as social practices.

Keywords

News, representations, discourse, deaf, deafness, sign language, deaf culture, media, Nerikes Allehanda, Dagens Nyheter, Sydsvenskan, linguistic minority, disability

"The critical ontology of ourselves has to be considered ... as an attitude, an ethos, a philosophical life in which the critique of what we are is at one and the same time the historical analysis of the limits that are imposed on us and an experiment in going beyond them." – Michel Foucault

"You don't see anything unless you have the right metaphor to let you perceive it." – Robert Shaw

Innehåll

1 Introduktion	1
1.1 Problematisering	1
1.2 Socialkonstruktivism som utgångspunkt	4
1.3 Syfte och frågeställning	5
2 Tidigare forskning	7
2.1 Tidigare studier om medierepresentationer av funktionshinder	7
2.2 Tidigare forskning om representationer av döva	10
2.2.1 Döva personer och/eller dövhet i australisk nyhetspress	10
2.2.2 Döva respektive dövhet i den globala engelskspråkiga pressen	12
2.2.3 Amerikanska studier om nyhetspressens representationer av döva	13
3 Teori	15
3.1 Diskurser om döva personer respektive dövhet	15
3.1.1 Exemplet Martha's Vineyard	17
3.2 Diskursanalys	18
3.2.1 Diskurs och social praktik	18
3.2.2 Foucaults teori om utestängningsmekanismer	19
3.2.3 Diskursiv diskriminering och exnominering	21
3.3 Representation	22
3.3.1 Representationer på ett stereotypt sätt	23
4 Undersökningens genomförande	26
4.1 Metod och tillvägagångssätt	26
4.1.1 Kvantitativ innehållsanalys	26
4.1.2 Diskursanalys	27
4.2 Material – urval, insamling och avgränsning	29
4.3 Metodkritik och forskarens roll	31
4.4 Forskningsetiska överväganden	33
5 Resultat	34
5.1 Kvantitativ innehållsanalys	34
5.1.1 Vilka nyhetsområden som artiklar om döva förekommer i	34
5.1.2 Vem som kommer till tals och dövas representationer	34
5.1.3 Döva i huvud- eller biroll samt dövhetens utrymme	36
5.1.4 Den bild nyhetstidningarna har av döva	36
5.2 Diskursanalys	37
5.2.1 Artikel 1: "Svensk uppfinning ger döva barn bättre hörsel"	37
5.2.2 Artikel 2: "Numera botas dövhet med hörselimplantat"	39
5.2.3 Artikel 3: "Fame Visukalen. Regissören är säker: 'Det här förändrar Örebro för alltid.'"	40
5.2.4 Artikel 4: "Teckenspråket är näst största språket – 14 maj 1981 erkändes teckenspråk som de dövas första språk"	41

5.2.5 Artikel 5: "Örebros nyaste skådis talar teckenspråk – spelade med i tv-serien 'Boy machine' "	42
5.2.6 Artikel 6: "I DET TYSTA: 'De flesta av mina kunder är hörande, men det är aldrig ett problem ...' "	43
5.2.7 Artikel 7: "Berest skådespelare möts alltid av tystnad"	45
5.2.8 Artikel 8: "HALLÅ DÄR: Hur bra är du på teckenspråk?"	46
5.2.9 Artikel 9: "Tolk på gränsen mellan ord och handling"	48
5.2.10 Artikel 10: "Teckenspråk tar plats: Döva gör sig hörda mer än någonsin i kulturen"	49
5.2.11 Sammanfattning av respektive artikel	50
5.3 Analys av resultatet med koppling till representationsteorier	53
5.4 Sammanfattning	56
6 Diskussion, slutsatser och förslag till vidare forskning	58
6.1 Resultatdiskussion	58
6.2 Slutsatser	62
6.3 Förslag till vidare forskning	63
Referenser	64
Bilagor	I
Bilaga 1 Kodschema för den kvantitativa innehållsanalysen	I
Bilaga 2 Mall till diskursanalysen del 1	IV
Bilaga 3 Mall till diskursanalysen del 2	V

1 Introduktion

År 2009 jämfördes teckenspråket med de nationella minoritetsspråken i den svenska språklagen (2009:600). I rapporten *Värna språken – förslag till språklag* (SOU 2008:26) påpekas massmediernas betydelse för att förändra attityder om stigmatiserade och marginaliserade grupper såsom de nationella minoriteterna och teckenspråkiga döva. Massmedierna lyfts fram som centrala för att trygga och främja minoritetsspråkens ställning bland de dominerande språken. Rapporten pekar också på att massmedierna har ett stort inflytande på och betydelse för språkanvändning och att det därför är viktigt att de använder sig av korrekt terminologi för att beskriva minoritetsspråk och minoritetsgrupper. Hit hör även döva till:

Döva och deras språk har nedvärderats. Teckenspråkiga har utsatts för en normaliseringspolitik vars grundtanke till stor del är densamma som den assimileringspolitik som samiska, finska och meänkieli tidigare under lång tid varit utsatta för. (SOU 2008:26, 134)

Samtidigt fokuseras frågor om jämlikhet, likvärdiga rättigheter och delaktighet för samhällets alla människor enligt Ljuslinder (2002) till just teknisk tillgänglighet, såsom att filmer och tv-program textas för hörselskadade och döva personer eller att det produceras speciella program för minoritetsgrupper, såsom på teckenspråk. Det innebär att mångfald ofta operationaliseras till passiv delaktighet och inte att såväl personer med funktionshinder som minoritetsgrupper faktiskt tas tillvara i den mediepolitiska arenan såväl i samhällslivet i övrigt. Vidare påpekar Camauër och Nohrstedt (2006, 9) att medierna är

en viktig [...] källa för våra föreställningar om vad som är önskvärt och icke önskvärt, normalt och onormalt, möjligt och orealistiskt. (ibid)

Syftet med denna studie är därför att studera nyhetsdiskurser om döva och dövhet med fokus på representationer, identiteter och relationer, det vill säga hur döva framställs och i vilka nyheter de förekommer i. Van Dijk (1988) menar att nyhetsartiklar brukar fokusera på politiska, sociala eller kulturella händelser som rapporteras som nyheter och det är sådana nyhetsdiskurser om döva som studeras. Vidare är syftet också att analysera vilken betydelse sådana nyhetsdiskurser kan ha på den allmänna synen på döva, för bland andra Ljuslinder (2002), van Dijk (2005) och Fairclough (2010) menar att nyhetsdiskurser både nyskapar och återskapar strukturer i samhället.

1.1 Problematisering

I TV4-programmet *Malou efter 10* den 29 februari 2016 diskuterades hörselnedsättningar och hörseltekniska hjälpmedel. Programledaren Malou von Siwers

förklarar i början av programmet att många lider av hörselskada och fortsätter med att påstå att ”det finns de som har det värre”, nämligen barndomsdöva, det vill säga människor som föds utan hörsel. Programledaren har själv inga egna erfarenheter av att vara döv men tar tolkningsföreträde genom att påstå att det är hemskt att födas utan hörsel. Det är ett tolkningsföreträde som inte stämmer, menar Hanna Sejlitz, Sveriges Dövas Riksförbunds förbundsordförande, i en insändare till DN den 15 mars 2016. Hon menar snarare att det inte är så hemskt att vara döv:

Min livskvalité har ökat enormt i takt med att jag lärt mig teckenspråk och äntligen har jag kunnat föra avslappnade samtal, vara delaktig på lika villkor och komma in i dövkultur och dess stora gemenskap som inte har några landsgränser. (Sejlitz 2016, 15 mars)

Det finns alltså ett diskrepans mellan vilket synsätt som medierna väljer, det medicinska perspektivet där bland andra hörseltekniska hjälpmedel och utanförskap diskuteras eller det sociokulturella perspektivet där språket, kulturen och gemenskapen betonas. Sejlitz menar också att samhället behöver se bortom hörselnormen och erkänna att det finns en dövkultur. Anne Karpf (1997, 80) illustrerar det vidare genom att konstatera att dövorganisationer ”celebrate deaf people” men att medierna

... celebrate people who aren't deaf anymore ... the emphasis is always on becoming as much like hearing people as possible. (ibid)

Hennes konstaterande ligger till grund för problematiseringen i denna studie. Synsättet på döva utgår ofta från ett medicinskt synsätt, vilket Power konstaterar i sina två studier om döva respektive dövhet i australiska tidningar (2003; 2005) och mindre ofta från ett sociokulturellt och progressivt synsätt, det vill säga alternativa perspektiv såsom döva som en språklig minoritet, även om det också förekommer (Haller, 1992; Kensicki, 2001; Power, 2003; Power, 2005; Power, 2007). Bauman och Murray (2009) menar att idéer om normalitet under 1800-talet och framåt har styrt hur man ser på bland andra dövhet och att det var från sådana idéer som begreppet *funktionshinder* utvecklades. Det har präglat dövas kamp mot *normalitet* och Bauman och Murray menar att normalitetsbegreppet har format dövsamhällets spända relation med utbildningssystemet, med läkare och hörselvården samt med samhället i övrigt. Det finns en klar konflikt mellan samhällets syn på döva som personer med funktionsnedsättning och dövas syn på sig själva som en språklig och kulturell minoritet med eget språk och egen kultur (Lane 1999; Ladd 2003; Fredäng 2007). I amerikansk och engelsk forskning görs det skillnad mellan medicinsk dövhet, *deaf*, och kulturellt döv, *Deaf* (Ladd 2003; Eckert 2010). Bauman och Murray (2009) föreslår att man

behöver förändra perspektivet från dövhet *som en hörsselförlust, som en medicinsk brist, som en avvikelse* till synsättet på döva som *Deaf Gain*, ett begrepp som utgår från att det finns fördelar för samhället att ha döva människor. De menar att om synsättet förändras så öppnas andra möjligheter att se på dövas potential.

Vidare påpekar Fredäng (2003) att människor med funktionshinder ofta bemöts med stigmatiserade synsätt, det vill säga att det finns negativa uppfattningar om dem. Denna stigmatiserande stämpling påverkar även deras självuppfattning och personlighet. En studie av mediernas framställning av döva kan därför hjälpa oss förstå hur representationer av och stereotyper om stigmatiserade grupper fortsätter att förstärka och reproducera majoritetskulturens underliggande ideologier och som bidrar till den strukturella diskriminering som råder i samhället (SOU 2008:26).

Studien är relevant då teckenspråk och döva syns alltmer i olika sammanhang i medierna idag. Till exempel har Melodifestivalen tolkats till teckenspråk på senare år och i ett avsnitt i den dansk-svenskproducerade tv-serien *Bron*, som handlar om samarbetet mellan Malmö- och Köpenhamnspolisen kring en serie mord, medverkade under hösten 2015 en döv och teckenspråkig rollkaraktär med teckenspråkstolk. Dessutom hade TV4-programserien *Boy Machine* under vintern 2015-2016 en döv och teckenspråkig rollkaraktär. Samtidigt är det ironiskt nog fortfarande idag inte självklart att döva barn får lära sig teckenspråk, vilket kan få stora konsekvenser för deras språkliga, kognitiva och sociala utveckling såväl som identitet (SOU 2008:26).

Vidare är studien viktig för studier har visat att både minoriteter och personer med funktionshinder framställs och porträtteras ofta på ett övervägande negativt sätt i medierna (Cottle 2000; Ljuslinder 2002; van Dijk 2005; Ghersetti 2007). Dessutom berör medierepresentationer av etniska minoriteter ofta områden som konflikter, drama, kontrovers, våld och avvikelser (Cottle 2000) medan medierepresentationer av personer med funktionshinder ofta handlar om att de besegrat sitt funktionshinder eller att de framställs som offer eller hjälte (Ljuslinder 2002; Ghersetti 2007). Med andra ord hör det till regeln snarare än undantag att både minoritetsgrupper och funktionshindrade stigmatiseras och marginaliseras i medierna.

Problemet med hur stigmatiserade grupper framställs i medierna är även vilken verklighet eller sanning som nyhetstidningarna visar. Till exempel påpekar Allan (2005) och van Dijk (2005) att medierna präglas av en vit majoritetskultur och att det är eliten

som representerar den verklighet som medierna visar. Eftersom bland andra Fredäng (2003; 2006) och Ladd (2003) påpekar att döva är en särskilt utsatt grupp och att teckenspråket blivit jämställt med de övriga nationella minoritetsspråken i Sverige (SOU 2008:26, *Språklagen* 2009:600) är det därför av stor vikt att studera hur nyhetspressen framställer döva. Den maktposition som media har i samhället innebär att de har stort inflytande för att kunna forma, upprätthålla eller utmana olika opinioner och idéer som existerar i samhället (Brune 2007) och då även när det gäller synen på minoritetsgrupper, personer med funktionsnedsättning och döva.

1.2 Socialkonstruktivism som utgångspunkt

Denna studie utgår från socialkonstruktivism som ontologisk utgångspunkt. Enligt den socialkonstruktivistiska traditionen ses verkligheten som socialt konstruerad. Det är genom språket som verkligheten konstrueras och genom språket passeras även tidigare kunskaper och erfarenheter. Språket ses som centralt i socialkonstruktivism (Ljuslinder 2002; Burr 2003). Dessutom är den verklighet vi beskriver via språket långt ifrån enbart individuell utan även kulturell, det vill säga verkligheten görs genom skapandet av olika betydelser som alla mer eller mindre har kommit överens om. Det följer Hall (1997a) att *verkligheten* är en kulturell representation och att olika kulturer uppfattar världen på olika sätt. Vidare kommer alla kulturella värderingar enligt socialkonstruktivism att ha inverkan på alla åsikter, attityder och bemötanden, både på individuell och kollektiv nivå (Ljuslinder 2002). För att man ska ha delade betydelser görs en kultur gemensam genom reproduktion av symboliska representationer och föreställningar. Massmedierna är ett exempel på en sådan plats där kulturella värderingar skapas, upprätthålls och reproduceras. På så sätt reflekterar medierepresentationer inte bara omvärlden utan konstruerar den också. Det vill säga, alla medierepresentationer både nyskapar och återskapar. (ibid) Jag utgår även från att

[...] de betydelser som finns tillgängliga i ett samhälle vid en viss tid bestäms av sociala maktrelationer. I språk och språkanvändning ligger således ett maktelement som gäller rätten att definiera betydelser. Makten tar sig uttryck i upprepandet av vissa perspektiv och i reproduktionen av vissa föreställningar framför andra. (Ljuslinder 2002, 14)

Här menas att vissa diskurser kan få tolkningsföreträde, det vill säga att de blir hegemoniska, trots att diskurser egentligen definieras som instabila, föränderliga och omöjliga att befästa enligt Gramscis definition på begreppet *hegemoni* (Laclau & Mouffe 2014; Winther Jørgensen & Phillips 2000). Ändå kan ett visst tankesätt, en viss diskurs eller en uppsättning diskurser, uppnå konsensus så att det uppstår en enad helhetssyn som således dominerar synen på något – den dominerande synen får formen

av *sunt förnuft* (Ljuslinder 2002; Laclau & Mouffe 2014; Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Enligt det socialkonstruktivistiska synsättet är funktionshinder kontextbundet och influerat av det samhälle vi lever i samt vilka regler, normer, värderingar och kulturella synsätt som finns tillgängliga och som således styr hur samhällsmedborgarna agerar och tänker (Sauer & Lindqvist 2007, 20). Att ett synsätt är kontextbundet innebär också att det kan förändras från en tid till en annan samt från ett samhälle till ett annat (Boréus 2005; Foucault 1993; Fairclough 2010).

1.3 Syfte och frågeställning

Nyhetspressen har en viktig roll i den demokratiska processen i samhället. Nyheterna informerar, granskar, analyserar och ifrågasätter. Samtidigt reproducerar de också befintliga diskurser. Samtidigt kan diskurserna också förändras när den institutionella makten rubbas eller förändras. Något som var sant igår behöver inte vara sant idag. Något som är sant för en person behöver inte vara sant för någon annan. Sanning och verklighet är alltså något subjektivt enligt socialkonstruktivism och det är därför intressant att studera vilken verklighet som visas i medierna om döva.

Syftet med studien är således att undersöka nyhetsdiskurser för att studera hur döva respektive dövhet framställs i nyhetstidningar med fokus på representationer, identiteter och relationer. Det som undersöks är vilken bild av döva som visas i svenska nyhetstidningar och huruvida döva framställs på ett negativt eller positivt sätt. Vidare undersöks vilket synsätt medierna har på döva– det vill säga, döva som funktionshindrade eller som en språklig minoritetsgrupp. Slutligen analyseras nyheterna för att se vilka underliggande attityder som finns om döva samt om det finns enhetliga eller konkurrerande diskurser om döva. Det innebär att medierepresentationerna studeras och analyseras för att hitta underliggande ledtrådar till om döva framställs som en svag, underordnad grupp vars diskurser bestäms av majoriteten eller om de snarare framställs som en stark och stolt grupp vars diskurser bestäms av dem själva.

Denna studie utgår från diskursanalys som huvuddel och kvantitativ innehållsanalys som delstudie. Först undersöks materialet kvantitativt för att studera hur döva representeras och om de kommer till tals eller inte samt i vilka typer av nyheter de förekommer i. Sedan undersöks ett selektivt urval av materialet med hjälp av diskursanalys för att se vilka antaganden som finns om döva och/eller dövhet samt vilka identitetskonstruktioner de får. Relevanta artiklar där referenser till döva, dövhet

och/eller teckenspråk förekommer under perioden januari 2010 – mars 2016 studeras. Eftersom studiens syfte är hur döva/dövhet framställs och representeras i nyhetstidningarna samt hur dessa representationer påverkar samt påverkas av hur samhället ser på dem blir studiens frågeställningar således följande:

1. Vilken bild av döva/dövhet finns i svenska nyhetstidningar?
2. Vilka sociala praktiker pekar nyhetsdiskurserna om döva på?

För att svara på dessa frågor har studien olika underfrågor som är specifikt för den kvantitativa delen och för diskursanalysen. För den kvantitativa delen undersöks vilka som representerar döva och om döva kommer till tals, vilka nyhetsområden som döva förekommer i, om döva framträder i en huvudroll och vilket utrymme dövheten får. Det undersöks också vilket synsätt på döva som nyhetstidningarna har samt om döva representeras som individer eller grupp.

För diskursanalysen undersöks olika aspekter som syftar till att besvara studiens två huvudfrågor:

- A. Hur framställs/representeras döva respektive dövhet?
- B. Finns det implicita antaganden om döva respektive dövhet?
- C. Vilken roll får döva i nyhetsartikeln?
- D. Förekommer det stereotyper om döva eller utmanas dessa?
- E. Framställs döva som just döva eller får de även andra identiteter?
- F. Förekommer det diskursiv diskriminering om döva?

Endast nyhetsartiklar med referenser till döva/dövhet i Dagens Nyheter, Nerikes Allehanda och Sydsvenskan studeras eftersom dessa tidningar har ett tillräckligt stort antal artiklar för att kunna undersökas både kvantitativt och kvalitativt. I metodkapitlet diskuteras och förklaras hur val av tidningar gjorts samt avgränsning.

2 Tidigare forskning

I detta kapitel redogör jag för två typer av tidigare forskning: svensk forskning om medierepresentationer av funktionshinder och internationell forskning om nyhetspressens representationer av döva respektive dövhet.

2.1 Tidigare studier om medierepresentationer av funktionshinder

Ljuslinder (2002) har undersökt handikappdiskurser i SVT under tidsperioden 1956-2000 med fokus på hur handikapp, funktionshinder och personer med funktionshinder representeras i SVT och hur stort utrymme dessa får i SVT:s totala sändningstid. Hon konstaterar att endast 1-2 promille av det totala programutbudet representerar handikapp, funktionshinder och/eller personer med funktionsnedsättning och att personer med funktionsnedsättning därför är underrepresenterade i SVT. Vidare förekommer personer med funktionsnedsättning oftare i nyhetsprogram än i alla andra programformat enligt Ljuslinders studie. I sin studie använder hon både deskriptiva och analytiska verktyg – en diskursanalys som huvuddel och en kvantitativ översikt som en delstudie – med utgångspunkt i medierna som kultur(re)producenter. I sin analys utgår hon från att det som exnomineras, det vill säga inte uttalas, är det för givet tagna, det överenskomna medan det som nomineras är det avvikande, det annorlunda.

Ljuslinder har i sin studie fokus på hur innehållet presenteras och vilken betydelse innehållet har för begreppen som funktionshinder, handikapp och personer med funktionsnedsättning. Hon argumenterar att materialet pekar på att personer med funktionsnedsättning ofta framställs på ett stereotypt sätt, såsom hjältar, offer, skurkar, infantiler (det eviga barnet) eller görs till spektakel. Vidare förekommer personer med funktionsnedsättning i cirka 70-80 % av programmen där program eller inslag handlar om handikapp, men de kommer till tals i endast 40-50 % av programmen eller inslagen. Ljuslinder menar att personer med funktionsnedsättning i huvudsak tjänar som illustration till en grupp människor som benämns funktionshindrade men att det är icke-funktionshindrade som uttalar sig och tillskrivs expertroller där de för funktionshindrades talan. Till exempel är det ofta företrädare inom socialnämnden, läkarvården eller politiker som uttalar sig om funktionshindrade. (Ljuslinder 2002)

Ljuslinder (2002) drar i sin studie slutsatsen att representationer av personer med funktionshinder har i stort sett varit oförändrat sedan 1950-talet och att normaliseringsuppvisningar av funktionshinder är ett dominerande tema i sådana representationer. Vidare påpekar hon att eftersom SVT:s program och inslag ofta

betonar att personer med funktionsnedsättning är annorlunda eller avvikande så kan deras representationer motverka olika handikappolitiska mål.

Ghersetti (2007) har gjort en kvantitativ innehållsanalys av SVT:s nyhetsprogram med fokus på vilken bild av funktionshinder som nyheter i SVT visar, det vill säga hur personer med funktionsnedsättning representeras i SVT:s nyhetsprogram: Rapport, Aktuellt, Kulturnyheter, Sportnytt och regionala nyhetssändningar. Hon undersökte nyhetsprogrammen under 18 månader, från januari 2005 fram till juni 2006. Hennes resultat följer Ljuslinders studie: personer med funktionshinder är relativt osynliga och förekommer bara i sammanhang som berör funktionshinder. En stor del av nyhetsinslagen som berör funktionshinder har dessutom en negativ vinkling där personer med funktionshinder ofta förknippas med problematiska situationer och frågor. De framställs på ett förenklat och stereotypt sätt och framställs inte som vanliga och genomsnittliga samhällsmedborgare. Precis som Ljuslinders studie framställs personer med funktionsnedsättning i Ghersettis studie ofta som offer – alltså passiva och hjälplösa personer som inte kan tala för sig själva – samt som hjälte och kämpe. I sportnyheterna framställs 79 % av aktörerna med funktionsnedsättning som hjältar. Personer med funktionsnedsättning framträder vidare vanligast i ämnesområden som sport, vårdfrågor och rättighetsfrågor. (ibid)

Vidare konstaterar Ghersetti att nyhetsinslagen ofta ger en bild av utanförskap, passivitet, ohälsa och diskriminering i samband med funktionshinder. När det gäller om personer med funktionsnedsättning representeras som individer eller grupp så är det vanligare att de framställs som grupp med 73 % av inslagen. De inslag där funktionshindrade personer representeras oftare som individer och med positiv vinkling var i sportnyheterna. I gruppssammanhang kan personer med funktionsnedsättning få positiva representationer, i synnerhet ämnen som fritid, kultur, nöje, medier och vetenskap. Dock representeras de ofta med negativ vinkling i områden som delaktighet, rättigheter, vård, offentlig ekonomi, sociala frågor, sysselsättning, utbildning, kommunikation, transporter, brott och miljö. Vidare konstaterar Ghersetti att nyhetsrapporteringen om funktionshinder ofta kännetecknas av motsättningar eller konflikter, det vill säga två intressen som ställs mot varandra där den ena är svag och den andra är stark. Vidare uttalar sig aktörer med funktionshinder i endast 39 % av inslagen medan de blir refererade till i 2 % av inslagen och omnämns i 60 % av inslagen. (Ghersetti 2007)

Eftersom det är få studier om medierepresentationer av personer med funktionsnedsättning i Sverige tog jag därför med Carlssons och Peterssons (2007) kandidatuppsats som tidigare studie. De undersökte hur personer med funktionsnedsättning representerades i två nyhetsprogram på tv: SVT Rapport och TV4 Nyheterna. De studerade nyhetsprogrammen under en månad och analyserade inslagen med både kvantitativ innehållsanalys och kvalitativ diskursanalys. I deras studie fann de att funktionshinder är underrepresenterat i tv-nyheterna, precis som Ljuslinders och Ghersettis studier. 1,9 % av Rapportens totala sändningstid inkluderade människor med funktionsnedsättning. För TV4 Nyheterna låg procentandelen på 3 %. I nyheterna representerades de dessutom ofta på ett stereotypt sätt och framställdes vanligen som offer. Fokus var ofta på den medicinska delen av funktionshindret och på de problem och svårigheter som människor med funktionshinder hade i samhället. Personer med funktionsnedsättning fick även sällan komma till tals och det förekom former av diskursiv diskriminering såsom objektivering och utestängning.

Diskursanalysen i Carlssons och Peterssons studie visar att personer med funktionsnedsättning diskriminerades i nästan alla nyhetsområden genom att representeras som passiva eller inkompetenta. De menar därför, precis som Ljuslinder (2002), att hur personer med funktionsnedsättning representeras och framställs kan leda till upprätthålla och reproducera föreställningar om dem som avvikande från det kulturellt normala, som *de andra*. Samtidigt ligger tonvikten i programmen inte alltid på funktionsnedsättningen utan på något annat, exempelvis att Försäkringskassan framställs som skurkar för att de begränsar individernas möjligheterna att ha ett normalt liv eller liknande. Personer med funktionsnedsättning ses oftare som individer och inte som representanter för en grupp, men problemen skylls på de som begränsar deras möjligheter. Med andra ord riktas uppmärksamhet till själva funktionsnedsättningen men också de problem och svårigheter som finns i samhället för de personer som har någon form av funktionsnedsättning. Carlsson och Petersson (2007) påpekar vidare att nyheterna där personer med funktionsnedsättning förekom i Rapport i SVT var mera elitcentrerade, det vill säga att myndighetspersoner får uttala sig. I TV4 Nyheterna lyftes dock personerna fram som individer och det är *myndigheterna* som begränsar deras möjligheter som lyfts fram som skurkar. Det kan kopplas samman med att TV4 hade fler inslag där vanliga människor fick delta. Vidare handlade nyheterna i Rapport ofta mer om så kallade *hårda* nyheter som vetenskap och forskning medan nyheterna i TV4

Nyheterna fokuserade mer på de mjukare delarna som till exempel vård och barn (Carlsson & Pettersson 2007).

2.2 Tidigare forskning om representationer av döva

Det finns inga tidigare skandinaviska studier om medierepresentationer av döva personer och dövhet, vilket kan bero på att döva personer sällan representeras i till exempel filmer, tv och tidningar, vilket påpekas i Ljuslinder (2002) och Ghersetti (2007) där de undersökt personer med funktionsnedsättning, inklusive döva. De konstaterar att personer med funktionsnedsättning är relativt osynliga i medierna. Även om det inte studerats i Skandinavien så finns flera amerikanska studier om hur nyhetstidningar porträtter döva personer respektive dövhet (Haller 1992; Kensicki 2001). Det finns även ett par mindre australiska studier som fokuserat på vilket synsätt på döva som är dominerande i australiska storstadstidningar, det vill säga det medicinska respektive det sociokulturella synsättet, utifrån specifika teman som berör dövhet (Power 2003; Power 2005). Dessutom har Power (2007) undersökt hur den globala engelskspråkiga pressen representerar döva.

2.2.1 Döva personer och/eller dövhet i australisk nyhetspress

Power (2003) och Power (2005) studerade hur australiska storstadstidningar skrev om döva utifrån vilken modell på dövhet tidningarna använde. I Power (2003) undersöktes artiklar under tidsperioden 1987-2002 medan tidsperioden för Powers (2005) studie var satt till 1986-2003. Power intresserade sig för vilken attityd som reflekteras i dagspressens beskrivningar av döva - det vill säga om de tillämpade synen på dövhet som en funktionsnedsättning eller som en språklig och kulturell minoritet. I studien från år 2003 analyserades attityderna om dövhet i artiklar om genteknik medan fokus i studien år 2005 var på attityder om dövhet i artiklar om *cochleaimplantatet*, en hörselimplantat som opereras in i hörselsnäckan hos både döva bebisar och vuxna för att ge dem en viss artificiell hörsel.

Power (2003) konstaterade i sin studie att artiklarna tenderade att rapportera om *sensationella incidenter* såsom att ett dövt lesbiskt par hade lyckats få en döv baby genom inseminering av sperma från en ärftligt döv man eller att ett dövt par som deltagit i ett IVF-program fick tillåtelse att ta bort foster med gener som skulle ha kunnat resulterat i ett dövt barn. Eller så innehöll artiklarna *mänskligt intresse*-historier om dövas framgångar, aktiviteter eller kuriositeter kring deras liv och teckenspråk på ett ofta är detta inte underbart-sätt som Power uttrycker det. Dessutom undersöktes

insändare, debatt och kommentarer kring sådana artiklar. Han konstaterar att den australiska dagspressen inte verkar ha någon konsekvent attityd gentemot antingen genteknik eller att någon dövhetsmodell föredrogs framför den andra. Men själva ämnet fosterdiagnostik för att förhindra dövhet alternativt möjligheten att välja ut en dövhetsgen ledde till artiklar och insändare som mestadels betonar dövhet som funktionsnedsättning. Power menar att reportrarnas artiklar är mer neutrala än krönikörerna och andra insändarskribenter som tenderar att vara mer aggressiva och anta en antikulturell hållning. Ofta skymtas en syn som misskrediterar dövhet menar Power men att det verkar spegla sig i skribenternas allmänna syn på det goda samhället, att dövhet är ett tillstånd som samhället och individer bättre kan klara sig utan. Dövhet ses som något oönskat för både samhället och individen. Samtidigt menar Power (2003) att det är svårt att tolka resultatet och se om det speglar allmänna åsikter om dessa frågor och hur attityderna kring dövhet och teckenspråk formas. Van Dijk (1988) menar att man inte bör inkludera insändare, debattartiklar eller ledarartiklar då dessa inte riktigt är relevanta för en konkret nyhetsdiskursanalys och således kan vara subjektiva och att en inkludering av sådana texter kan eventuellt ge missvisande resultat. Resultatet för Powers (2003) studie hade kanske sett annorlunda ut om han valt att endast avgränsa sig till nyhetsartiklar.

I studien från år 2005 finns föreställningar om *cochleaimplantat* som ett mirakel. Det är i stort sett den medicinska modellen – dövhet som funktionsnedsättning – som används i texterna. Cochleaimplantatet som är en implantation som ger döva en viss hörsel efter operation betraktas som räddningen, som revolutionärt medan själva diagnosen av dövhet ses som förkrossande, som ett allvarligt handikapp. Stereotyper om dövhet som en personlig tragedi och som svårighet är vanligt förekommande. Till exempel nämns det att implantatet möjliggör ett normalt liv för döva barn för att det botar dövhet. Attityderna i artiklarna pekar på att *implantatet* leder till delaktighet i den hörande världen och att döva barn med implantatet kan gå i en vanlig skola – att de behöver göras så lika hörande för att kunna få ett kvalitativt liv. Rubrikerna i sådana artiklar visar också klart och tydligt vilken attityd som var gällande, med ord som *miracle of life*, *prison of silence*, *world of silence*, *hears the good news* och *lends an ear to life*. Det finns dock artiklar som utmanar den medicinska utgångspunkten och som lyfter fram den sociokulturella synen. Det finns också artiklar som har en balanserad utgångspunkt med argument för båda perspektiven. Samtidigt dominerar det medicinska synsättet. Power (2005) menar att det är problematiskt med hur pressen presenterar döva eftersom

attityderna som lyfts fram kan förstärka och reproducera den medicinska synen på dövhet. Han drar slutsatsen att det är sannolikt att sådana artiklar kan påverka föräldrars beslut om att låta deras döva barn genomgå en operation för cochleaimplantatet.

2.2.2 Döva respektive dövhet i den globala engelskspråkiga pressen

Power (2007) ville undersöka vilka attityder som kan associeras med termen *döv* eftersom sedan grekiska filosofers tid har det funnits olika synsätt på döva, dövhet och teckenspråk. Dövhet har till exempel, som påpekas av Power, blivit förknippat med negativa analogiska (det vill säga att dövhet kopplas med negativa motsvarigheter) och metaforiska associationer (alltså att döv kopplas med något bildligt uttryck) i många språk och betraktats som en oönskad egenskap. Power använde sökverktyget *Google Alert* för att undersöka referenser till döva i den globala engelskspråkiga pressen under perioden juli-december 2005. Sökningen visar att referenser till döva i nyhetsartiklar fokuserar på personer som är döva och deras liv snarare än själva funktionsnedsättningen och sådana artiklar, argumenterar Power, demonstrerar således hur väl döva passar in i samhället. De vanligaste ämnen där döva eller dövhet representeras är i ämnen som skola/utbildning, samhällsservicen (tolkservice, undertextning, andra tjänster för ökad tillgänglighet) och personligheter (artiklar om välkända döva personer och deras liv). Det finns också artiklar som handlar om teknologi och sport. Vidare konstaterar Power att artiklarna där döva personligheter diskuteras så görs det inte en så stor sak av deras dövhet, till exempel diskuteras det inte att de lyckats *mot alla odds* eller *trots sitt handikapp*. Dock lyfter artiklarna inte riktigt fram döva som en språklig och kulturell minoritetsgrupp med teckenspråk men artiklarna lyfter åtminstone inte fram dem som människor i behov av att bli *räddade* från sin dövhet. (ibid)

Undersökningens resultat pekar också på att nedsättande termer om döva förekom sällan. Dock användes ordet *deaf* ofta på ett metaforiskt sätt med negativa konnotationer. Totalt fann Power 133 exempel där *deaf* användes som en metafor för okunnighet, likgiltighet eller liknande – det vill säga det motsvarade 18,5 % av alla omnämmanden av ordet *döv* i den engelskspråkiga pressen under den undersökta tidsperioden. De typiska exemplen var *fall on deaf ears*, *a plea to deaf ears*, *turn deaf ear* eller *deaf to pleas*. Problemet med dessa metaforiska användningar är att dövhet är något som leder till icke-önskvärda händelser eller konsekvenser. Power menar att en ständig repetition av ordet *döv* i sådana sammanhang kan forma allmänhetens syn på dövhet och döva. Samtidigt pekar resultatet på att de övriga artiklarna där döva

framträder som individer och grupper så framställs deras liv som normala och att sådana artiklar kan vinna över de metaforiska negativa konnotationerna när det gäller allmänhetens syn på döva. Power drar därför slutsatsen att pressen har börjat lyfta fram döva på ett mera rättvist och positivt sätt. (Power 2007)

2.2.3 Amerikanska studier om nyhetspressens representationer av döva

Kensicki (2001) undersökte i sin studie hur *Deaf President Now*-händelsen på Gallaudet University, ett amerikanskt universitet för döva, i Washington D.C. under mars månad 1988 kunnat åtnjuta en så pass positiv mediebevakning med tanke på att det skedde i en hegemonisk politisk miljö, där folkrörelser annars har svårt att bli framställda på ett rättvist och/eller positivt sätt i medierna. Kensicki pekar i sin studie på att tidigare studier kommit fram till att negativa mediebilder kan stoppa eller bromsa en folkrörelse. Hon menar också att tidigare studier har visat att ju längre en fråga kommer från elitgruppens kärntressen och kärnvärderingar, desto mer sannolikt är det att det inte uppmärksammas av medierna. Innehållet i alla artiklar, både text och bilder, om *Deaf President Now*, som publicerades i tidningarna *Washington Post* och *New York Times* mars 1988, undersöktes på ett kvalitativt sätt med fokus på *framing*-kategorier.

Studiens resultat (Kensicki 2001) visar att nyhetsrapporteringen av händelsen inkluderade huvudsakligen fyra frames: att protesten genomfördes effektivt, att dövsamhället var internt enade, att externt stöd fanns och att protesten var berättigad. Den mest förekommande frame-tekniken var att protesten genomfördes så effektivt att det ledde till att den nyligen valda hörande rektorn hoppade av. Studien visar alltså att nyhetsrapporteringen kan framställa dövas sakfrågor på ett positivt sätt genom förekomsten av de tidigare nämnda fyra frames. Bilderna framställer också den hörande styrelseordföranden och den valda rektorskandidaten på negativa eller stela sätt jämfört med de levande bilderna som framställer alla tecknande döva som stod enade under protesten. Samtidigt finns fortfarande en hegemonisk struktur i mediebevakningen som gör att marginaliserade grupper ofta framställs på negativt sätt vilket händelsen lyckades överkomma tack vare: (1) att eliterna var otillgängliga för kommentar, (2) att händelsen var välorganiserad, (3) att den politiska terrängen expanderades i och med att de döva framställde sig själva som en förtryckt kulturell minoritet likt afroamerikanerna, (4) att protesten åtnjöt en hel del externt stöd genom sponsorer och donationer, (5) att det fanns en mediekoordinator under protesten som ansvarade för all kontakt med journalister, (6) att sakfrågan fick stöd från politiker och så (7) ideologin om funktionshinder, eftersom mediebevakningen även innehöll typiskt stereotypiska konstruktioner om

funktionshinder – det vill säga att händelsen blev en historia om kamp och efterföljande framgång. Kensicki (2001) menar därför att det är nödvändigt att förstå de implicita reglerna för den hegemoniska strukturen för att kunna lyckas få en sakfråga, en händelse, en protest eller liknande framställd på ett positivt sätt i massmedierna.

Haller (1992) utgick i sin studie från samma händelse som Kensickis studie, nämligen *Deaf President Now*-protesten som skedde på Gallaudet University. Haller analyserade tidningarna New York Times och Washington Post under perioden 1986-1990 med kvantitativ innehållsanalys för att se om presentationen av döva följer den traditionella (medicinska) eller den progressiva (sociokulturella) synen på döva/dövhet och för att se om det finns en skillnad i hur tidningarna skriver om döva respektive dövhet före och efter händelsen år 1988. Hon konstaterar att förekomsten av och innehållet i mediebevakningen av döva kan jämföras med andra funktionshindrade grupper. Studien pekar på att när det inte är en sensationsnyhet, såsom en protest, så hamnar döva oftast i mindre viktiga, och mjukare, artiklar som hamnar längre bak i tidningen. Men när det finns ett stort nyhetsvärde samt stor nationell uppmärksamhet så får döva en opartisk nyhetsbevakning och inga stereotyper om dövhet förekommer. Dessutom visar studiens resultat att fler artiklar följer det progressiva synsättet, alltså ett mera sociokulturellt synsätt, på döva efter år 1988 jämfört med innan 1988, vilket Haller (1992) menar kan ses som ett resultat av händelsen på Gallaudet.

3 Teori

I detta kapitel redovisas olika teoretiska ramar för denna studie. Först diskuteras diskurser om döva och dövhet. Sedan beskrivs teorier om diskursanalys, utestängningsmekanismer och diskursiv diskriminering. Slutligen diskuteras representationsteorier.

3.1 Diskurser om döva personer respektive dövhet

Under en lång tid förnekades döva rätten till att få undervisning på sitt språk, som är teckenspråk (Fredäng 2003; Lane 1999; Ladd 2003). Enligt Fredäng (2003) ledde det till att teckenspråket stigmatiserades. Döva fick inte utveckla sitt språk och de förväntades efterlikna hörande. Inom den egna gruppen utvecklades en negativ dövidentitet, alltså att döva värderade sig själva som döva på ett negativt sätt för att samhället inte ville acceptera dem som de var. Efter teckenspråkets erkännande som dövas första språk år 1981 förändrades detta. Döva hade redan fått rätt till tolkservice under slutet av 1960-talet men efter 1981 fick de ökade möjligheter i samhället genom bättre tolkservice, tillgång till bättre grundskoleutbildning på teckenspråk och möjlighet till högre utbildning med teckenspråkstolk. (ibid) Det hänger ihop med de politiska förändringar som rådde under 1960- och 1970-talet enligt Boréus (2005, 63) som menar att

vedertagna sanningar utmanades och maktordningar och orättfärdiga fördelningar, globalt och lokalt, ifrågasattes. Situationen för handikappade personer i Sverige hörde till det som problematiserades. (ibid)

Med utgångspunkt i det Fredäng och Boréus konstaterar kan man säga att från 1970-talet och framåt har det skett stora förändringar när det gäller synen på döva och attityderna om teckenspråket. Fredäng (2007, 94) problematiserar samtidigt att det hörande samhället

[...] ständigt haft svårt att acceptera och förstå att ett levande språk kan baseras på visuellt-gestuell tecken, vilket får konsekvenser för teckenspråkets legitimitet. (ibid)

Ett exempel är att i *SOU 1997:192* ses teckenspråket endast som ett kommunikationsmedel för döva. Ett annat exempel är att i *SOU 2006:54* skriver utredaren att döva är *beroende av* teckenspråk och att det svenska teckenspråket förmedlar samma kultur för döva som det svenska språket för hörande. Alltså ifrågasätts teckenspråkets legitimitet som språk och att teckenspråkiga döva kan ha en egen kultur fortfarande. På så sätt pågår fortfarande en konflikt mellan dövas syn på sig själva och majoritetens syn på döva. (Fredäng 2007)

Boréus (2005; 2007; 2011) har undersökt diskurser om olika grupper människor i en textkorpus med olika typer av texter – exempelvis riksdagsmotioner, nyhetsartiklar, ordböcker, debatt i medier och propaganda från valrörelser - under 1930-talet, 1970-talet och 1990-talet. Hennes studie pekar på en diskursiv diskriminering av döva i de två första tidsperioderna men att detta knappt förekommer i den tredje tidsperioden (Boréus 2007). Bland annat exkluderades döva under 1930-talet helt ur debatten som handlar om dem, till exempel om dövundervisning. Dessutom beskrivs döva som *dövstumma* och andra beskrivande ord på ett nedvärderande sätt. Döva betraktades således enligt Boréus (2005; 2007) inte som normala människor utan snarare som stackare. Under 1970-talet skedde en viss förändring då samhället samtidigt genomgick en radikal förändring. Synen på döva övergick från en individuell defekt till ett relationellt funktionshinder där funktionshindret uppstår i relationen mellan en döv person och dennes omgivning. Problemen började förskjutas till omgivningen och döva sågs inte som stackare längre. Dessutom undveks ordet *döv* i officiella dokument och istället benämndes döva som hörselskadade. Samtidigt fanns det spänningar och motsättningar i hur döva beskrevs. Talmetoden ifrågasattes inte i den officiella retoriken och det fanns fortfarande nedvärderande vinklingar på dövhet i uppslagsböcker. Fortfarande förekom negativ särbehandling där teckenspråket nedvärderas till förmån för talet. Under 1990-talet, cirka tio år efter att teckenspråket blivit officiellt erkänt, fick teckenspråket hög status. Det förekom ingen form av distansering. Döva inkluderades i olika officiella debatter. Att döva är normalbegåvade hade nu blivit något förgivettaget, vilket skilde sig mot 1930-talet då man måste påpeka detta.

Vidare menar Boréus att materialet visar på att det är vanligt att *döva* andrafieras i texter under 1930-talet, men att det började förändras under 1970-talet och är obefintligt under 1990-talet. Boréus (2007) tror att det beror på att under 1990-talet betraktas teckenspråket som ett riktigt språk och att skillnaden mellan döva och hörande blev som skillnaden mellan två olika folkgrupper med olika språk, det vill säga talspråkliga och teckenspråkiga personer, och att skillnaden inte lika mycket handlade om de som hör och de som inte hör, där de som inte hör avviker från normen. Boréus (2005, 51) konstaterar att texterna från de tre olika tidpunkterna som hon studerat är:

nedslag i en lång och fascinerande historia som faktiskt kan beskrivas som en framgångshistoria utifrån dövas perspektiv. Historiens kärna är teckenspråkets vara eller icke vara. (ibid)

Synsättet på döva som en språklig och kulturell minoritet med teckenspråk som kärna (Fredäng 2006) utmanas ständigt av andra mera dominerande synsätt, nämligen dövhet

som individuellt och medicinskt problem samt en avvikelse från normen, det vill säga full hörsel (Lane 1995; Lane 2002; Ladd 2003). Fredäng (2006) menar att det fortfarande pågår ett paternalistiskt förhållningssätt – alltså ett förmyndarmentalitet - gentemot döva där funktionsnedsättningen, det vill säga hörseldefekten, är i fokus eftersom döva ses som svaga, resurskrävande och i behov av särskilda åtgärder från samhället.

Zandieh (2010) diskursanalys av samtida svenska medicinska dokument om cochleaimplantat stödjer Fredängs påstående. Hennes studie visar att dövhet beskrivs som en funktionsnedsättning och kopplas samman med sämre livskvalitet, lidande och sämre språkförståelse. Cochleaimplantatet framställs som en lösning mot att döva får bättre livskvalitet och därigenom också bättre språkförståelse. Hon drar slutsatsen att diskursens ideologiska, sociala och politiska konsekvenser kan ses som dominerande och således försvårar reproduktionen av dövkultur, det vill säga döva som en språklig och kulturell minoritetsgrupp. Vidare uppmuntrar och bevarar denna diskurs dövas stämpel som funktionsnedsatta samt ökar risken för att döva personer hamnar mellan två kulturer – hörandes respektive dövas kultur. (ibid)

3.1.1 Exemplet Martha's Vineyard

Martha's Vineyard, en ö vid den amerikanska östkusten, hade under slutet av 1600-talet fram till början av 1900-talet en stor andel döv befolkning (Groce 1985). Eftersom förekomsten av döva var så pass vanlig kunde både hörande och döva på ön teckenspråk. De hörande invånarna växlade mellan språken beroende på om döva fanns med och deras syn på döva krockade med den moderna synen på dövhet som en funktionsnedsättning:

I asked about those who were handicapped by deafness when she was a girl. 'Oh', she said emphatically, 'those people weren't handicapped. They were just deaf.' (Groce 1985, 5)

Dövhet betraktades alltså inte som en funktionsnedsättning på ön. Eftersom döva invånare på Martha's Vineyard betraktades vara normala så gavs de således också möjligheten att få vara som alla andra och kunde delta i samhällslivet på alla möjliga sätt. De var till exempel borgmästare eller betydelsefulla människor (Groce 1985). Idag finns inga döva kvar på ön då den sista döva invånaren dog under 1950-talet. Det finns fler exempel på sådana samhällen som finns över hela världen där teckenspråket hade en central roll i vardagslivet även bland de hörande. (Lane 1999; Ladd 2003)

3.2 Diskursanalys

Diskursanalys som verktyg kommer användas i denna studie. Diskursanalys är både en teori och metodologi och den teoretiska delen av diskursanalys beskrivs därför mera utförligt här men den metodologiska delen diskuteras i metodkapitlet. Diskursanalys används för att förstå vilka diskurser som finns i nyhetsmedierna om döva respektive dövhet samt vilka betydelser dessa diskurser kan ha för sociala processer i samhället.

3.2.1 Diskurs och social praktik

En diskurs är uppbyggt av text, ord och symboler. För att förenkla det så kan en diskurs sägas vara det språk vi använder för att beskriva och förstå världen. Ord och uttalanden ger mening till upplevelser (van Dijk 2005; Fairclough 2010; Bergström & Boréus 2012). Diskursanalys innebär att man studerar olika samhällsfenomen med hjälp av språket. Enligt teorin om diskursanalys har språket en central roll för att forma verkligheten för språket återger inte verkligheten, identiteter och sociala relationer på ett direkt och neutralt sätt utan konstruerar den också (Bergström & Boréus 2012). Det är kopplat till socialkonstruktivism – det vill säga att människors personlighet och beteende inte är förutbestämda av biologi utan formas av det samhälle och den kultur som de verkar i (Gauntlett 2008; Ljuslinder 2002). Det betyder att vårt sätt att tala på eller skriva kan både skapa och förändra hur världen uppfattas (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 7; Gauntlett 2008). Betoningen ligger alltså på hur man använder ord och uttalanden för att beteckna något. Denna studie har fokus på hur svenska nyhetstidningar representerar döva respektive dövhet med ord. När man tillämpar en diskursanalys har man en kritisk inställning till självklar kunskap och utgår från att den världsbild vi skapar är historiskt och kulturellt specifikt och att det finns ett samband mellan kunskap och sociala processer såväl som mellan kunskap och social handling. (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 11-12)

Diskursanalys innebär ett visst sätt att analysera texter genom att även titta på sociala praktiker – det vill säga förhållandet mellan diskursiva praktiker och sociala praktiker. En diskurs är även en diskursiv praktik, eftersom det är en produkt av något (Fairclough 2010). Enligt Fairclough konstruerar diskurser inte bara verkligheten utan reproducerar den också. Alltså kan man i en diskursanalys analysera vilka sociala konsekvenser en diskurs kan leda till men även hitta ledtrådar till vilka sociala processer som påverkar diskursen. Som van Dijk (2005) säger så har man i en diskursanalys som utgångspunkt att det språk vi använder och tar del av reproducerar strukturer och attityder i samhället. Enligt Ljuslinder (2002) och Fairclough (2010) kan man i en diskursanalys hitta

underliggande antaganden eller ideologiska föreställningar om något, i detta fall döva respektive dövhet.

Enligt diskursanalytiskt angreppssätt utgår man som sagt från att man kan förstå och analysera verkligheten genom språket och att det är genom språket som representationer av verkligheten skapas. När det gäller diskurser om *vi* och *de andra* är representationen ett viktigt element eftersom kategoriseringar görs genom språket och att grupper inte är givna på förhand i samhället utan finns först när de representeras som grupper. (Winther Jørgensen & Phillips 2000; Ljuslinder 2002; Fairclough 2010)

Boréus (2007) föreslår att det finns fem typer av sociala praktiker som är riktade mot bland andra personer med funktionsnedsättning och minoriteter: utplåning, exkludering, assimilering, inkludering och pluralism. Utplåning innebär att man vill fysiskt utplåna en grupp som man anser underlägsen. Exkludering innebär att man håller en grupp ifrån en fysisk plats eller undanhåller dem vissa rättigheter, till exempel att deras åsikter inte räknas. Assimilering innebär att gruppens medlemmar görs mer lik majoriteten. Inkludering innebär att man anpassar samhället för att inkludera minoriteten. Pluralism, eller mångfald, innebär att olika grupper lever sina liv efter sina villkor och det görs inga försök att assimilera eller inkludera dem. (Boréus 2007, 611)

3.2.2 Foucaults teori om utestängningsmekanismer

Fairclough (2010) utgår från att det finns makt i diskurser och att det finns normer och regler om accepterade sätt att säga om något samt att det finns föreställningar som tas för givna i diskurser. Samtidigt utgår Fairclough (2010) från att förgivettagna föreställningar även kan ifrågasättas i diskurser. Det kan således även finnas ett motstånd mot det som ses som *självkänt* i diskurser. Enligt honom bidrar diskurser till att konstruera sociala identiteter, sociala relationer och kunskaps- och betydelsesystem. Till exempel utgår han från att den kunskapsbas man har kan fungera som en bakgrundskunskap som styr hur man konstruerar en diskurs. Det följer Foucaults (1993, 7) teori: han menar att det finns utestängningsmekanismer som påverkar hur diskurser konstrueras och att dessa mekanismer fungerar som internaliserad restriktion, alltså att det finns outtalade regler som begränsar våra uttalanden utan att vi alltid är medvetna om det. Enligt honom är diskurser uppbyggda av ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper och inte andra och således reglerar vad man får respektive inte får säga, hur något får sägas samt var och när det kan sägas samt vem som får säga det (Ladd 2003, 77-78).

Fairclough (2010) menar att syftet med en diskursanalys är att studera både det som sägs, hur det sägs och det som inte sägs, alltså det som ligger som ett underförstått antagande (Foucault 1993; Fairclough 2010). Enligt Foucault (1993, 31-32) kan vissa underförstådda antaganden vara en form av utestängningsmekanism och att det som genomsyrar och kännetecknar diskursen är motsättningen mellan det som ses som sant och det som ses som falskt. Utbildningssystemet är enligt Foucault ett effektivt sätt att upprätthålla makt genom kunskap eftersom det är genom utbildning som studenter tillägnar sig en viss diskurs och således lär sig att tänka på ett visst sätt (Foucault 1993, 31-32). Enligt Ladd (2003) kan prestigefyllda diskurser som massmedierna och läkarvetenskapen bestämma vad som räknas som kunskap, som allmänt vetande, och således fungerar som kontrollerande diskursiva system. Foucault (1993) menar att sambandet mellan makt och kunskap är starkt och det diskursiva systemets kontroll över detta kan enligt Ladd (2003) vara särskilt skadligt för minoriteter som har andra världsbilder än majoritetens. Fairclough (2010) menar därför att diskursanalyser möjliggör att man förstår hur sociala relationer skapas i olika diskurser och vilka ideologier som får formen av att vara *naturaliserade*. Genom att till exempel visa vad som sägs om döva personer och/eller dövhet kan vi förstå hur diskursen konstruerar den sociala identitet som döva får. (Fairclough 2010; Bergström & Boréus 2012)

På samma sätt kan man säga att *objektivitet* i nyhetspressen får sin legitimering genom journalistikutbildningen och mediaorganisationens strukturer samt att det finns *normer* som styr hur nyhetsrapporteringen *bör* gå till. Foucault menar att det är just genom att kunskap rättfärdigas som den kan fungera som en utestängningsmekanism mot förändringar. På så sätt begränsas diskurser av en disciplinär makt, genom att ens vetande begränsar tolkningsutrymmet (Foucault 1993). Människors subjektiva svar på den sociala miljön kan enligt Foucault fungera både som en internaliserad restriktion och ett mera kreativt motstånd, för Foucault menar att överallt där makt finns, finns även motstånd (Gauntlett 2008; Bergström & Boréus 2012).

Van Dijk (2005) menar att det är eliternas kunskap som dominerar olika sociala praktiker och således även diskursiva praktiker. Sambandet mellan makt och kunskap är starkt och denna makt kontrolleras genom det diskursiva systemet. Genom denna form av kontroll kan minoriteter diskrimineras eller förvägras vissa rättigheter som andra får (ibid). Exkludering, nedvärderande, stereotypiserande, klassifikation och objektivism kan till exempel vara former av utestängningsmekanismer för det rättfärdigas av så

kallad vetenskaplig kunskap och följer även Foucaults teori om förhållandet mellan makt och kunskap. Vidare kan icke-tillgång till döva personer men tillgång till experter ses som ett sätt att stänga ute alternativa och utmanande diskurser (Boréus 2005).

Enligt Fairclough (2010) innebär en diskursanalys att man kritiserar och politiserar ett fenomen, det vill säga vilka konsekvenser en diskurs kan ha politiskt, kulturellt och socialt sett samt om diskursen reproducerar, förstärker eller utmanar de rådande (ojämlika) maktförhållanden som råder i samhället. Tanken med att tillämpa Foucaults utestängningsmekanismer som en teoretisk utgångspunkt i denna studie är således att utforska vilka övergripande idéer och eventuella agendor, värderingar och intressen som döljs i framställningar av döva och/eller dövhet. Nyhetspressens representationer av döva kan ses som en diskurs.

3.2.3 Diskursiv diskriminering och exnominering

Boréus (2005; 2007) utgår från att förutsättningen för diskriminering är att människor kategoriseras, det vill säga att man delar in människor i grupper. Kategorisering i sig innebär dock inte diskriminering utan indelningen är knuten till hur vi skapar föreställningar om människor som är *vi* och människor som är *de andra*. Kategoriindelningen övergår dock till *diskursiv diskriminering*, alltså diskriminering med ord, om grupper nedvärderas, utestängs, objektifieras eller blir utsatta för förslag som pekar mot negativ särbehandling. (Boréus 2007, 610)

Vidare redogör Boréus (2005; 2007) för begreppet *andrafiering* som ses som en viktig del i diskurser om minoriteter. *Andrafiering* innebär att personer eller grupper som avviker från en norm eller som är annorlunda klassas som *de andra*, det vill säga att det är någon form av distans mellan *oss* och *dem* där *de* pekas ut medan *vi* inte alltid kommer fram utan är något underförstått. (Boréus 2007, 610) *Andrafiering* kan liknas med *nominering* som diskursiv strategi. *Nominering* användes som analytiskt verktyg i Ljuslinders (2002) studie där hon fokuserade på det *exnominerade* och det *nominerade*. I en diskursanalys kan man exempelvis fokusera på förförståelse och förkunskaper i diskurserna, det vill säga om det ligger något implicit och outtalat som inte beskrivs, alltså *exnomineras*, eller om det lyfts fram, alltså *nomineras*. Till exempel kan man säga att hörande människor är något outtalat och självklart, eftersom majoriteten i samhället är hörande och att det således är en norm som man utgår från. En norm blir alltså uttalad och naturaliserad. Det *nomineras* alltså inte. Det som *exnomineras* kan således visa på ett antagande om mottagarnas kulturella föreställningar och brukar följa

majoritetskulturens föreställningar (Ljuslinder 2002). Det som dock *nomineras* innebär att det på något sätt betraktas avvika från det förgivettagna (ibid). Om döva personer nomineras som döva medan hörande personer *exnomineras* och inte beskrivs som hörande så kan det betyda att man lyfter fram dövheten som avvikande från det som är normen, det vill säga hörande. Fairclough (1995, 14) menar att dessa *exnominerade* antaganden bidrar till att producera eller reproducera ojämlika maktförhållanden.

Det gäller att i analysen fokusera på hur grupper eller individer *andrafieras* genom till exempel val av ord samt vilka benämningar eller betydelser de får och huruvida de är förstärkande eller utmärkande i texten (Boréus 2005; Ljuslinder 2002; Reisigl & Wodak 2009). Dessutom analyseras vilka konsekvenser som artikeln – eller dess *diskurs* – kan få för den allmänna bilden av och attityder om döva personer och/eller dövhet. Man tittar på artikelns övergripande budskap och artikelns sociokulturella kontext - det vill säga, hur innehållet i diskursen kan tänkas konstituera strukturer i samhället, alltså hur den påverkas av respektive påverkar sociala praktiker. Fairclough (1995) menar att en diskursanalys är ett försök att blottlägga systematiska kopplingar mellan texter, diskursiva praktiker och sociala praktiker. Till exempel kan man titta på vilka gränser som upprätthålls mellan den representerande diskursen och den representerade diskursen – mellan reporterns och den intervjuades röst, om den intervjuade tillåts tala för sig själv eller inte. (Fairclough 1995, 16-17; Bergström & Boréus 2012). En diskursanalys med utgångspunkt i Boréus diskursiv diskriminering och *exnominering* kan alltså teoretiskt synliggöra vilken social praktik som en diskurs kan peka på.

3.3 Representation

Representation kan betyda antingen att framställa, gestalta eller representera något eller någon och enligt Hall (1997a) skapas representation genom språket. Representationer av grupper som framställer dem på ett felaktigt, stereotypt, ensidigt eller förenklat sätt kan enligt bland andra Hall (1997c), Ljuslinder (2002), van Dijk (2005) och Brune (2007) leda till fördomar och förutfattade meningar om till exempel döva.

Hall (1980, 130-131) menar att händelser måste bli till historier innan de blir *kommunikativa händelser* och pratar om betydelsen av kodande och avkodande av mediebudskap. Det kan bli missförstånd om mottagaren uppfattar mediebudskapet på ett annat sätt än det avsedda från sändaren. Det beror även på graden av identitet/icke-identitet mellan koderna:

Discursive 'knowledge' is the product not of the transparent representation of the 'real' in language but of the articulation of language on real relations and conditions. Thus there is no intelligible discourse without the operation of a code. (Hall 1980, 131)

Hall (1980, 130-135) menar således att varje kultur med sitt *kulturella kapital* klassificerar saker och ting på sitt eget sätt och att dessa följer en dominant kulturell ordning. Dessa döljs av våra *sunt förnuft*-konstruktioner eller våra *förgivettagna* kunskaper om sociala strukturer. Sådana konstruktioner eller kunskaper måste tas med i diskursiva domäner innan de kan uppfattas som förnuftiga. Om det råder ömsesidighet mellan sändare och mottagare innebär det att mottagaren kan avkoda ett budskap enligt sändarens intentioner. Detta innebär således att både sändare och mottagare verkar inom den dominanta koden enligt Hall. Kommunikationen blir på det sättet genomskinlig. Journalisters professionella koder tenderar enligt Hall att reproducera hegemoniska definitioner till en viss dominant riktning. (ibid)

Betydelser av representationer kan bara förstås om det finns en gemensam tillgång till språket. Hall ser språket som centralt för kultur och att det kan inrymma viktiga kulturella värderingar och betydelser. (Hall 1997a, 1-12) Problemet med gemensamma betydelser är att det inte råder en enda betydelse utan snarare en mångfald av betydelser och att det inte finns ett enda sätt att tolka eller representera något eller någon. Dessutom menar Hall att det alltid råder ett maktförhållande mellan två objekt eller subjekt, såsom medborgare/invandrare, rik/fattig, man/kvinna och så vidare. Maktförhållandet bestäms av ett system av sociala konventioner som är historiskt och kulturellt specifikt. Hur vi representerar något eller någon bestäms av både våra mentala representationer, våra egna tankar med vilka vi kan tolka världen, och av språket, där mening konstrueras av det vi tänker (Hall 1997b). Det är därför intressant att undersöka om det finns ett maktförhållande mellan hörande och döv.

3.3.1 Representationer på ett stereotypt sätt

Representationer avgörs alltså till viss del hur vi behandlar andra grupper genom att vi ser dem på ett visst sätt. Samtidigt följer representationer de kulturella koder och konventioner som finns i ett visst samhälle. Representationer är således socialt, kulturellt och historiskt betingat. Brune (2007) menar att återkommande gestaltningar av vissa grupper på samma sätt leder till att man skapar sig stereotypiserade uppfattningar som representerar just den gruppen – det vill säga vilka egenskaper som tillskrivs den gruppen, till exempel att de ses som skurkar, offer, hjältar eller annat (jmf. Ljuslinder 2002; Gherseti 2007). De stereotyper som används för att markera likheter respektive olikheter, igenkännande respektive främlingskap samt närhet respektive

avstånd är enligt Brune sådana representationer som kan bidra till att gränser upprätthålls mellan normalitet och avvikelse, det som är möjligt respektive det som inte är det samt det önskvärda respektive det icke-önskvärda. Mediernas sätt att beskriva och representera hur verkligheten ser ut kan således enligt Hall (1997c) ses som en viktig källa till kunskap om fenomen, händelser, folkgrupper, processer och aktörer som vi själva inte är bekanta med. Mediernas sätt att representera döva, eftersom döva utgör en mycket liten minoritet i samhället motsvarande cirka 1 promille av den svenska befolkningen (Sveriges Dövas Riksförbund, 2016, 11 april), kan för många vara den enda källan till vad de vet om just döva och deras livsbetingelser.

Brune (2004) menar att kategoriseringen av människor till olika fack och tillskriva dem vissa betydelser och tolkningsramar har sannolikt betydelse för de dominerande idéerna och föreställningarna som finns i samhället. Nyhetslogiken är ett exempel på hur olika diskurser prioriteras så att vissa får tolkningsföreträde framför andra samt att de anpassas till det egna berättelseformatet. Som konsekvens betraktas dessa diskurser som direkta beskrivningar av verkligheten när de egentligen bara är delar av verkligheten. För att få bukt med detta kan ett sätt vara att analysera vilka inbyggda antaganden sådana diskurser visar på om hur världen fungerar och hur sådana diskurser påverkar människors föreställningar. Brune (2004) menar att berättelser om *vi* och *dem* ofta har en narrativ logik som följer den traditionella berättarstrukturen som präglas av konflikt, såsom att vinna eller förlora, att vara fri eller fångad eller att det är tal om liv eller död, ordning eller kaos. Alltså präglas nyhetsrapporteringen av ett motsättningsförhållande mellan de goda och de onda krafterna. (ibid)

Hall (1997c) menar att om två objekt eller subjekt kontrasteras bär det med sig ett meddelande om motsatser eller olikheter vilket ger upphov till stereotypa representationer. Att olikhet markeras är grunden till den symboliska ordningen som man kallar kultur. Problemet med representationer av olikheter är att det inte alltid ges positiva attribut till de *avvikande*. Hall (1997c, 237) menar att

Marking 'difference' leads us, symbolically, to close ranks, shore up culture and to stigmatize and expel anything which is defined as impure, abnormal. However, paradoxically, it also makes 'difference' powerful, strangely attractive precisely because it is forbidden, taboo, threatening to cultural order. (ibid)

Hall menar att vi behöver ge mening till olika objekt, människor eller händelser i våra huvuden för att förstå världen. Därför menar han att när det råder en stor maktojämlikhet så tenderar man att använda stereotyper, exempelvis när det gäller

underordnade eller exkluderade grupper. Det beror på *etnocentrism* – att man tillämpar ens kulturella normer genom att andra kulturer ges olika typifieringar. På så sätt kan olikhet reduceras, göras väsentlig, naturaliseras och fastställas. Man delar upp det normala och det acceptabla från det icke-normala och det icke-acceptabla (ibid). Fredäng (2003) använder dock begreppet *normalcentrism* – att majoritetssamhällets verklighets-uppfattning fortsätter dominera genom att minoriteters egna verklighetsuppfattningar och diskurser avfärdas. Slutligen menar Hall (1997c) att stereotypa representationer sker genom Foucaults teorier om normalitet genom makt/kunskap och Gramscis teori om hegemoni – det vill säga att den grupp som vinner hegemoni konstruerar och bestämmer vad som är normalt respektive inte normalt och att dessa normer blir hegemoniska i förhållande till andra kulturella normer.

Camauër och Nohrstedt (2006) menar att underordnade grupper kan representeras på ett diskriminerande och stereotypt sätt i tre olika former: de exkluderas aktivt från majoritetssamhället genom att representeras som *de Andra*, det råder fördomar och negativa attityder om dem och de tillskrivs bristande egenskaper och förmågor. Den strukturella diskrimineringen sker när kulturella minoriteter i hög grad representeras på ett negativt och nedlåtande sätt jämfört med majoritetsgruppen. Enligt denna teori betraktas konflikter eller avvikelser där individer från en minoritetsgrupp är inblandade som en representation och företrädare för hela minoritetsgruppen när något sådant inte sker med individer från majoritetsgrupper. (ibid)

Fredäng (2003) ger ett exempel på en stereotyp föreställning: döva ses som en homogen grupp så när någon döv individ inte uppvisar förväntade beteenden som man annars kopplar till gruppen så ses individen som avvikande, det vill säga att ”*partikularisera* individen och göra honom/henne till ett lysande undantag” (ibid, 109). När ett sådant särskiljande sker så ifrågasätter man inte de stereotypa föreställningarna om döva men istället om personen verkligen är döv och då ses personen som avvikande från andra döva, till exempel att den döve personen har *besekrat sin dövhet mot alla odds* och alltså är en stereotyp föreställning om en *hjälte* som besegrar det onda, det vill säga dövheten. Se avsnittet om Ljuslinders (2002) och Ghersettis (2007) studier om mediernas stereotyper om funktionshindrade personer.

4 Undersökningens genomförande

Detta kapitel beskriver val av metod, material och avgränsningar. Kapitlet avslutas med en kritisk diskussion kring metodval och studiens genomförande samt forskningsetiska överväganden.

4.1 Metod och tillvägagångssätt

Eftersom mina huvudfrågeställningar är (1) vilken bild av döva/dövhet det finns i svenska nyhetstidningar och (2) vilka sociala praktiker som nyhetsdiskurserna om döva pekar på, kräver detta en metod som bäst kan besvara dessa frågeställningar. För att kunna besvara den första frågeställningen kan antingen kvalitativa eller kvantitativa ansatser användas, men en kvantitativ metod möjliggör att man kan undersöka ett större flertal av artiklar medan en kvalitativ metod möjliggör att man går mera på djupet i ett fåtal artiklar. En kombination av dessa ansatser ger en större helhetsbild över hur döva respektive dövhet representeras. Dock är det endast diskursanalys som kvalitativ metod som kan besvara frågan om vilka sociala praktiker (Boréus 2007) som nyhetsdiskurserna om döva pekar på. Därför utgör diskursanalys som metod huvuddelen av denna studie, men först undersöks representationerna av döva kvantitativt med innehållsanalys. Se nedan för en diskussion kring de två metoderna. För en diskussion om urval av artiklar till både kvantitativ innehållsanalys och diskursanalys, se avsnitt 4.2. Kodschemat till den kvantitativa innehållsanalysen finns i bilaga 1 och en mallguide till hur nyhetsdiskurserna ska analyseras finns i bilaga 2 och 3.

4.1.1 Kvantitativ innehållsanalys

Med den kvantitativa metoden kan man analysera ett större antal material och få en översikt över till exempel frekvens och mönster. Dessutom är objektivitet, systematik och manifest innehåll det som förknippas med denna metod (Teorell & Svensson 2007). Vidare möjliggör denna metod att andra forskare kan göra om studien med hjälp av tydligt definierade variabler. Syftet med den kvantitativa innehållsanalysen är att få en överblick över hur nyhetsartiklarna reflekterar föreställningar och värderingar om döva personer respektive dövhet genom att analysera hur de representeras. För att kunna svara på hur de representeras undersöks variabler som vilka nyhetsområden de förekommer i, om de framträder i en huvud- eller biroll, om de representeras som individer eller grupp, hur ofta de kommer till tals, vilket utrymme deras dövhet har i artikeln samt vilket synsätt på döva som artiklarna pekar på. Tanken är således att undersöka den bild av döva respektive dövhet som visas i de nyhetstidningar som undersöks i denna studie. De aspekter som undersökts kvantitativt i tidningsartiklarna är

delvis inspirerade av Ghersettis (2007) kodsschema (se bilaga 1), men har anpassats så att kodsschemat innehåller de variabler som behövs för att jag ska kunna svara på frågan om (1) den bild av döva/dövhet som visas i svenska nyhetstidningar. Svaret på denna fråga behöver dock kompletteras av diskursanalysen.

Jag har även i den kvantitativa innehållsanalysen använt mig av Powers (2003; 2005) och Hallers (1992) indelning mellan den medicinska/traditionella och den sociokulturella/progressiva modellen. Syftet med modellerna är att undersöka om medierna använder invanda, fasta, likartade och traditionella sätt att framställa dövhet som funktionsnedsättning eller om de använder sig av innovativa och progressiva sätt, till exempel utmanar rådande representationssätt genom att betona det sociokulturella synsättet. Den traditionella/medicinska modellen presenterar en person med funktionsnedsättning som bristande på ett medicinskt eller ekonomiskt sätt och utgår från att problem uppstått eftersom individen är funktionshindrad och inte att problemet ligger i samhället (Haller 1992). Med ett ekonomiskt sätt menas att personen med funktionsnedsättning ses som en belastning och en kostnad för samhället. Den progressiva/sociokulturella modellen ser å andra sidan döva som en språklig och kulturell minoritetsgrupp, där deras kulturella identitet och språk får en mera framträdande plats (Power 2003; Power 2005). Dessa modeller undersöks eftersom de följer resonemanget i problematiseringen i denna studie att det råder en konflikt i synen på dövhet: döva som personer med funktionsnedsättning eller döva som en språklig och kulturell minoritetsgrupp. Utifrån resultatet för den kvantitativa innehållsanalysen analyseras sedan ett litet urval för diskursanalysen.

4.1.2 Diskursanalys

Fairclough (1995, 3-5) menar att diskursanalys är en bra metod för att studera medierepresentationer, i synnerhet om man vill studera pågående sociala och kulturella förändringar. Till exempel kan förändrade diskursiva praktiker inom medierna ses som relaterade till större sociala och kulturella förändringsprocesser enligt Fairclough. Inom många medietexter finns spänningar mellan publika och privata intressen samt mellan information och underhållning. Spänningar mellan publika och privata intressen samt överväganden mellan information och underhållning påverkar alltså mediernas språk. En diskursanalys lämpar således väl om man vill studera underliggande sociala och kulturella värderingar samt maktförhållanden som ligger bakom hur något representeras i medierna. En analys av nyhetstexter kan visa hur världen är representerad (representation), vilka identiteter som de medverkande i texten får (identitet) och vilka

relationer som finns mellan de involverade (relationer). (ibid) Vidare menar Fairclough att man även ska fråga sig vems idéer texten representerar, vilka motivationer det finns för att välja just en viss typ av representation, identitet eller relation och vilka effekter detta val får på texten, de involverade samt deras intressen. (Fairclough 1995, 15)

Enligt Fairclough tittar man i en diskursanalys på hur texten är utformad och varför den är utformad på det sättet samt frågar sig hur det skulle kunna ha utformats annorlunda. Man analyserar även vilka röster och diskurser som texten bygger på och hur de artikuleras tillsammans, det vill säga om det är direkt eller indirekt tal samt hur berättelsen presenteras. Man tittar även på språket, närvaron eller frånvaron av vad, det som framhävs och det som är i bakgrunden. Man analyserar också vilka process- och deltagartyper det finns i texten, hur dessa är kategoriserade och om metaforer används. Vidare tittar man på relationer och identiteter, det vill säga deltagarnas röster och hur de är konstruerade samt vilka relationer som byggs upp mellan deltagarna, i synnerhet mellan journalister och läsarna, mellan andra (experter, politiker) och läsarna samt huruvida sådana konstruktioner av deltagares identiteter och relationer är enkla eller komplexa/ambivalenta. (Fairclough 1995, 202-203)

I denna studie analyseras diskursen i tio nyhetsartiklar med syfte att få fram intressanta fenomen som man inte kan fånga endast med den kvantitativa ansatsen. Det är genom diskursanalys som man kan gå i djupet och få en mera bakomliggande förståelse för hur döva framställs i nyhetspressen. Diskursanalys som angreppssätt möjliggör att man på ett kritiskt sätt fångar upp hur döva faktiskt framställs. Alltså möjliggör diskursanalys att man orienterar mot ett visst problem eller fenomen (Reisigl & Wodak 2009, 95), i detta fall vilken betydelse som ordet *döv* får i de undersökta nyhetstidningarna. Jag integrerar i min diskursanalys olika diskursanalytiska angreppssätt: Faircloughs (1995; 2010) kritiska diskursanalys, Ljuslinders (2002) analysredskap för diskursanalys och Boréus (2005) analysredskap för diskursiv diskriminering. När det gäller Faircloughs metod har jag valt att endast tillämpa hans lingvistiska textanalys där fokus är på formen i språket: hur exempelvis val av ord, metaforer och grammatiska konstruktioner påverkar både vilken betydelse begreppet *döv* får samt hur döva framställs. Jag undersöker just om begreppet *döv* och dess betydelse reproduceras, ifrågasätts eller öppnar för andra betydelseskivningar. När det gäller Ljuslinder använder jag begreppen *exnominering* och *nominering* som analytiska verktyg. När det gäller Boréus använder jag hennes tabeller för diskursiv diskriminering som stöd till diskursanalysen.

Bott (2010) menar att forskarens förförståelse, kulturella värderingar och kunskaper kan inverka på tolkningen i en kvalitativ studie. Genom att använda tydliga och enkla diskursanalytiska redskap (bilaga 2 och 3) minimerar jag en alltför subjektiv tolkning av artiklarna. Jag fokuserar på hur döva respektive dövhet representeras genom att undersöka om nyhetsartiklarna döljer underförstådda och förgivettagna föreställningar eller antaganden, maktförhållanden, sociala relationer, representationer, identiteter och relationer samt om det förekommer diskursiv diskriminering om döva respektive dövhet. Jag utgår från att diskursiva praktiker både konstruerar och reproducerar sociala praktiker.

4.2 Material – urval, insamling och avgränsning

Materialet har samlats in från Mediearkivet/Retriever, som är en databas med tryckta svenska tidningar, med hjälp av relevanta sökord. Först undersöks Kungliga bibliotekets databas för att se hur ofta artiklar om *döva* förekommer i olika tidningar under år 2015. Det visar sig att Nerikes Allehanda hade 43 artiklar, Dagens Nyheter 37, Expressen 37, Göteborgsposten 22, Sydsvenskan 21, Aftonbladet 16 och Svenska Dagbladet 16. Dock inkluderas även små notiser och andra artiklar som inte är relevanta, såsom att uttryck som *att döva mina känslor* eller liknande användes. Vidare inkluderas även till exempel programbeskrivningar på tv-sidorna där referenser till döva förekom. Det innebär att det faktiska antalet artiklar om *döva personer* eller om *dövhet* är mindre än det som visas i Kungliga Bibliotekets databas.

Därefter görs en undersökning på Mediearkivet/Retriever för att bestämma avgränsning av artiklar genom att se hur ofta det skrivs om döva och i vilka tidningar de förekommer i. Sökordet *döv* visar sig vara problematiskt eftersom det även inkluderar träffar på artiklar där ordet *dov* förekom. Till slut görs ett urval genom att söka med en kombination av följande sökord: *döv*, *dövhet*, *hörselnedsättning*, *hörselskada*, *hörselskadad* och *teckenspråk* som skulle leda till relevanta artiklar, där ändå en viss sortering krävdes så att endast relevanta artiklar analyseras. Till exempel utesluts insändare, recensioner, programbeskrivningar på tv-sidorna, kulturella kalendarier med programbeskrivningar, debattartiklar och ledarartiklar då dessa är alltför subjektiva och/eller inte är relevanta för studiens syfte. Endast nyhetsartiklar undersöks. Jag följer van Dijks (1988) avgränsning, då han menar att andra texter som inte är konkreta nyhetsartiklar inte kan räknas som nyhetsartiklar, eller *nyhetsdiskurser* som van Dijk själv skriver, och att nyhetsartiklar brukar fokusera på politiska, sociala eller kulturella

händelser som rapporteras som nyheter. Jag bestämde mig för att undersöka artiklar under tidsperioden 1 januari 2010 fram till 31 mars 2016 då antalet artiklar om döva under ett år är alltför litet. Sökningen leder till att endast artiklar från Dagens Nyheter, Nerikes Allehanda och Sydsvenskan undersöks för att var och en har ett tillräckligt stort antal artiklar för att kunna undersökas kvantitativt. Detta fastslogs när jag samlade artiklarna från alla övriga tidningar och fann att just dessa tre tidningar har ett tillräckligt stort antal artiklar under den undersökta tidsperioden.

Syftet med urvalet för den kvantitativa delen i denna studie är att kunna mäta – med hjälp av ett ganska stort material med tanke på att det skrivs ganska lite om döva då Ljuslinder (2002) konstaterar att personer med funktionsnedsättning, inklusive döva, är underrepresenterade i medierna - hur tidningarna framställer döva personer och i vilka nyhetsområden det skrivs om döva samt om det finns likheter eller skillnader mellan tidningarna när det gäller antaganden om döva respektive dövhet. Alla tre tidningar är morgon/dagstidningar och bör teoretiskt sett vara jämförbara om vi ska följa teorin om medielogik (Strömbäck 2015), det vill säga att det finns likheter mellan olika mediaorganisationer just för att det finns specifika journalistiska praktiker och regler som är inbäddade i mediaorganisationers normer, arbetsrutiner, strukturer och mål.

Efter att den kvantitativa innehållsanalysen sammanställts görs ett urval för den kvalitativa diskursanalysen. Först plockas nyhetsnotiser bort då de inte har tillräckligt mycket text för att kunna analyseras kvalitativt. Därefter görs ett selektivt urval i syfte att få fram specifika egenskaper så att tio artiklar kan analyseras med ett diskursivt angreppssätt (se vilka nyhetsartiklar som studeras i diskursanalysen i referenslistan). Urvalet görs baserat på vilket synsätt som nyhetstidningarna använder i sina representationer av döva. Syftet är att kunna svara på huvudfrågeställningarna om vilken bild av döva som är dominerande i nyhetstidningarna och hur ett specifikt representationssätt kan påverka den allmänna synen på döva. Antalet artiklar från varje synsätt följer procentfördelningen i resultatdelen för den kvantitativa innehållsanalysen. Om den kvantitativa innehållsanalysen exempelvis visar att synsättet på döva utifrån det medicinska synsättet är 50 % och utifrån det sociokulturella synsättet är 50% så väljs 5 artiklar ur det medicinska synsättet och 5 artiklar ur det sociokulturella synsättet. Så urvalet av artiklar till diskursanalysen är beroende av resultatet i den kvantitativa innehållsanalysen när det gäller synsätt på dövhet. Artiklarna som ska undersökas i diskursanalysen ska även innehålla något av följande:

- att både döva och hörande kommer till tals i minst en artikel
- att bara döva kommer till tals i minst två artiklar
- att det är minst en artikel om dövkultur
- att bara hörande kommer till tals om döva/dövhet i minst en artikel
- att innehållet är varierat (personligt, kultur, om dövkultur, teckenspråk, hörselimplantat).

Urvalet för båda den kvantitativa och den kvalitativa delen ska inte ses som representativt, det vill säga generaliserbart, eftersom endast tre tidningar undersöks och detta med hjälp av begränsade sökord. Dessutom analyseras endast ett fåtal artiklar kvalitativt med diskursivt angreppssätt. För att resultatet ska kunna generaliseras behövs fler studier. Viss generalisering kan dock göras om jämförelser görs med tidigare liknande studier. Problemet med jämförelser i denna studie är dock att tidigare studier antingen utgått från svenska studier om medierepresentationer av personer med funktionsnedsättning i olika tv-medier eller från internationella studier om nyhetspressens representationer av döva respektive dövhet. Viss jämförelse är ändå möjlig.

4.3 Metodkritik och forskarens roll

Eftersom en kvantitativ innehållsanalys följer den positivistiska forskningstraditionen som utgår från objektivitet och hårda data (Bergström & Boréus 2012) medan en diskursanalys följer den kritiska forskningstraditionen med socialkonstruktivism som utgångspunkt (Burr 2003; Winther Jørgensen & Phillips 2000) så kan det vara problematiskt att kombinera två så olika forskningstraditioner i en och samma studie. Den kvantitativa delen är dock förutsättningen för att jag ska kunna göra ett selektivt urval till diskursanalysen, som utgör huvuddelen i denna studie. Dessutom behövs en kombination av båda delarna för att kunna besvara studiens första huvudfråga om den bild som de nyhetstidningar som undersöks har av döva/dövhet. Dock upplevs kombinationen av både kvantitativa och kvalitativa ansatser inte problematiska eftersom svagheter i respektive ansats uppvägs av styrkorna i respektive ansats. Den kvantitativa metoden är till exempel väl lämpad om man vill utforska frekvens och mönster. Den kvalitativa metoden är bättre om man vill gå in mer på djupet för att hitta olika fenomen. Dock kan den kvalitativa metoden störas av alltför mycket subjektivitet från forskarens egen förförståelse genom upplevda erfarenheter och egen

verklighetsuppfattning samt den utgångspunkt som forskaren har (Bott 2010). Inte desto mindre minimerar den kvantitativa metoden subjektivitet och ökar en objektiv analys.

Enligt Teorell och Svensson (2007) uppnår man en god validitet om systematiska mätfel saknas, vilket innebär att man mäter det som avses att mäta. Alltså är förutsättningen för god validitet att det finns en överensstämmelse mellan de teoretiska begreppen och de operationella indikatorerna, det vill säga att man på ett tydligt sätt visar vad det är man letar efter exakt i det undersökta materialet för att kunna besvara på problemformuleringen. (Ekengren & Hinnfors 2012) För att uppnå god validitet upprättade jag noggranna kodsscheman med instruktioner för den kvantitativa innehållsanalysen (se bilaga 1) och en analysmall med instruktioner för diskursanalysen (se bilaga 2 och 3). På så sätt undersökte jag bara det som syftade till att svara på studiens frågeställningar.

God reliabilitet uppnår man dock om man kan komma fram till likartade resultat eller tolkning två eller fler gånger (Teorell & Svensson 2007). Om mätningar och uträkningar av data har gjorts på ett noggrant sätt har studien en god reliabilitet (Ekengren & Hinnfors 2012). Reliabiliteten för den kvantitativa delen har stärkts av att jag har kontrollerat kodningarna av artiklarna två gånger, så att jag vet att jag har uppnått samma resultat två gånger. På så sätt säkerställer jag att jag har uppfattat innehållet på samma sätt och således gjort samma tolkning. I de fall där det är osäkert eller svårt att tolka hur artikeln ska kodas för en variabel har jag valt att koda *okodbart*, så att resultatet inte blir missvisande.

För den kvalitativa delen uppnår studien hög kvalitet om den är både transparent och att man är medveten om studiens reflexivitet. Med reflexivitet menas att man använder sig av teorier till forskningen och är medveten om sin egen roll i arbetet samt kan motivera de tolkningsval som görs (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Jag har i hög grad fört anteckningar med spontana iakttagelser och blivit hjälpt av min nyfikenhet och öppenhet. Ur dessa anteckningar gör jag sedan tolkningar som jag även förhåller mig kritisk till genom att fråga mig själv om dessa skulle kunna ha tolkats på ett annat sätt. Jag har sedan i hög grad strävat efter att vara transparent med vilka tolkningar jag har gjort och motiverat dessa (jmf. dilemmat med kulturella föreställningar i Bott 2010). Jag har även använt mig av *intrasubjektivitet* som diskuteras i Bergström och Boréus (2012) och som innebär att samma forskare kan uppnå samma sorts tolkningar vid olika tidpunkter. Syftet med intrasubjektivitet är att garantera konsekventa bedömningar.

Eftersom jag vidare valt just diskursanalys som metod innebär det också att syftet inte är att förhålla mig neutral utan att avslöja eller göra uppmärksam på den roll som en viss diskursiv praktik har för att förstärka eller reproducera ojämlika maktförhållanden (Winther Jørgensen & Phillips 2000; Fairclough 2010).

Med andra ord är syftet med en diskursanalys att problematisera kring rådande diskurser i representationer av döva och vilka konsekvenser som dessa diskurser kan ha för ett visst socialt fenomen, i detta fall hur dessa representationer kan påverka dövas möjlighetsstrukturer i samhället. Min bakgrund som döv forskare – det vill säga en person med erfarenhet av att vara i en icke-privilegerad position – kan här vara till fördel. Kyle och Pullen (1988) påpekar till exempel att det inte är möjligt för utomstående att förstå döva om de inte kan teckenspråk samt har kommit i kontakt med döva och dövkultur. En forskare utan förkunskaper kan därför vara till nackdel. Ljuslinder (2002) påpekar också att både icke-funktionshindrade och funktionshindrade bör forska inom medierepresentationer av funktionshinder för att på det sättet bidra till en mera nyanserad och mångfacetterad forskning inom området.

4.4 Forskningsetiska överväganden

Enligt Teorell och Svensson (2007) är det viktigt att fundera över huruvida ens studie innebär konsekvenser för samhället och/eller människorna som man studerar. Denna studie studerar inte människor per se, men studerar nyhetsartiklar för att få ett hum om hur diskurserna speglar sociala praktiker i samhället. De insikter som man kan få av diskurserna som finns om döva i nyhetsartiklarna kan ge nyttiga kunskaper till samhället. Studien utgör ingen påverkan direkt på journalisterna eller intervjuobjekten som ligger till grund för nyhetsartiklarna utan det är en indirekt analys av själva innehållet som utgör studiens resultat. Fördelen med just medietexter som material enligt Winther Jørgensen och Phillips (2000, 117) är att forskaren inte påverkar materialet. Det är istället vilka teorier forskaren använder som påverkar hur materialet kan tolkas. Dock har etiska överväganden gjorts avseende huruvida namnen på personerna som nämns i artiklarna ska tas med i diskursanalysen eller inte. Med tanke på personernas integritet och att namnen inte heller är relevanta i sammanhanget har således deras namn anonymiserats. Dock är artiklarna som undersöks kvalitativt officiella handlingar och finns i källförteckningen och kan därför läsas i original på Mediarkivet.

5 Resultat

I detta kapitel redovisas resultatet för denna studie. Först redovisas resultatet för den kvantitativa delen och sedan analyseras tio artiklar kvalitativt med hjälp av diskursanalys.

5.1 Kvantitativ innehållsanalys

I detta avsnitt redogör jag för resultatet från innehållsanalysen. Endast artiklar från Nerikes Allehanda, Dagens Nyheter och Sydsvenskan mellan 1 januari 2010 - 31 mars 2016 samlades in. Det blev 36 artiklar från Nerikes Allehanda, 13 artiklar från Sydsvenskan och 17 artiklar från Dagens Nyheter. Totalt blev det 66 artiklar. Resultatet från den kvantitativa innehållsanalysen visas för varje område nedan.

5.1.1 Vilka nyhetsområden som artiklar om döva förekommer i

Tabell 5.1 visar att personligheter är det mest förekommande nyhetsområdet där döva representeras. Det näst mest förekommande nyhetsområdet är artiklar inom kultur, nöje och film och det tredje vanligaste området är nyheter om teckenspråk. Övriga nyheter förekommer i liten utsträckning. Artiklar om personligheter berör inte bara döva personligheter utan även hörande personligheter där döva även nämns. Artiklarna där döva personligheter har en central roll handlar om döva kulturarbetare eller döva individer som nått framgång, fått stipendium, kulturpris eller vars liv anses vara intressanta. Mer än hälften av artiklarna kan betraktas vara *mjuka* nyheter, alltså nyheter om kultur, personligheter och teckenspråk.

Tabell 5.1 Uppdelning av nyhetsområden för alla tre tidningar

Nyhetsområde om vad	Antal
Personligheter	20
Kultur, nöje, film	16
Teckenspråk	8
Delaktighet	5
Hörhjälpmedel	5
Utbildning och arbetsliv	4
Diskriminering och dylikt	4
Idrott och fritid	3

5.1.2 Vem som kommer till tals och dövas representationer

Se tabellerna 5.2 och 5.3 för uppdelning av vilka som kommer till tals i artiklar där döva förekommer i. Ingen hörande källa kommer till tals i 22 artiklar medan ingen döv källa kommer till tals i 25 artiklar som handlar om döva. Det är alltså ganska jämnt fördelat

när det gäller huruvida döva eller hörande användes som källor. I totalt 36 artiklar kommer döva eller hörselskadade individer eller kulturarbetare till tals. I fem artiklar kommer representanter från någon dövorganisation, hörselskadades organisation eller föräldraorganisation för döva barn till tals. Alltså kommer döva individer eller representanter från en organisation till tals i totalt 41 artiklar. Hörande kulturarbetare används mest frekvent av alla hörande källor i diskurser där döva förekommer i.

Tabell 5.2 Hörande källor som kommer till tals

Källa	Antal
Ingen hörande källa	22
Företrädare inom kultur	16
Annan källa (blandat)	10
Professor, läkare, polis	6
Teckenspråkstolk	5
Lärare eller skolläda	3
Arbetsgivare	2
Politiker	2

Tabell 5.3 Döva källor eller representanter från organisation som kommer till tals

Källa	Antal
Döva eller hörselskadade individer	27
Ingen döv källa	25
Döva kulturarbetare	9
Dövorganisation	3
Hörselskadades organisation	1
Föräldraorganisation	1

Tabellerna 5.4 och 5.5 visar fördelningen för hur döva representeras samt om de uttalar sig eller omnämns. Döva representeras oftare som individer än som grupp, men ibland representeras de både som individer och som grupp i en och samma artikel. Representationen i fem artiklar gick inte att tyda så de kodades som okodbart. Tabell 5.5 visar att döva i mycket stor utsträckning citeras direkt i artiklarna, det vill säga de får ganska stort talutrymme.

Tabell 5.4 Hur döva representeras

Representation	Individ	Grupp	Individ/grupp	Okodbart
Antal	34	14	13	5

Tabell 5.5 Dövas framträdande i respektive artikel

Framträdande	Direkt citat	Omnämns	Omtalas som grupp	Inget framträdande (medicinsk synvinkel)	Benämns inte, endast i bild
Antal	38	11	10	4	2

5.1.3 Döva i huvud- eller biroll samt dövhetens utrymme

Tabell 5.6 visar att döva i totalt 37 av 66 artiklar har en huvudroll. I 16 av artiklarna har döva en biroll. I endast tre artiklar är huvudfokus på dövhet och hörselhjälpmedel. I övriga artiklar är det annat som är i fokus men döva eller dövhet har en liten del. Tabell 5.7 visar vilket utrymme dövhet har i artiklarna. För att kunna svara på detta jämförs tre variabler: dövhetens utrymme, teckenspråkets utrymme och dövulturens utrymme. Dövhet har en central plats i 39 artiklar, medan teckenspråk har en central plats i 33 artiklar men en underordnad plats i 17 artiklar. Dövhet har en mer underordnad plats, det vill säga fokus är inte på dövheten även om det nämns att personerna är döva, i 27 artiklar. Dövkultur har inte en lika framträdande plats i artiklarna.

Tabell 5.6 Vilken roll döva får i respektive artikel

Huvudroll eller biroll	Huvudperson	Biperson	Annat i fokus	Dövhet och hjälpmedel i fokus
Antal artiklar	37	16	10	3

Tabell 5.7 Dövhetens fokus i respektive artikel

Utrymme i respektive artikel	Dövhetens utrymme centralt	Dövhetens utrymme underordnat	Teckenspråkets utrymme centralt	Teckenspråkets utrymme underordnat	Dövkulturens utrymme centralt	Dövkulturens utrymme underordnat
Antal	39	27	33	17	8	5

5.1.4 Den bild nyhetstidningarna har av döva

Syftet med detta avsnitt är att svara på frågan om vilket synsätt på döva som nyhetstidningarna tillämpar. Det totala resultatet av artiklarna visar att 67 % av artiklarna har ett sociokulturellt perspektiv på dövhet – det vill säga, döva som en språklig och kulturell minoritetsgrupp - medan 27 % av artiklarna har ett mera traditionellt perspektiv där betoningen är på dövhet som funktionsnedsättning, alltså ett perspektiv som fokuserar mer på själva dövheten och inte på individen. Övriga artiklar har inget sådant tydligt perspektiv då döva har mera underordnade roller och/eller att artikelns fokus inte ligger på döva individer eller dövhet utan något annat.

Den kvantitativa innehållsanalysen visar således att döva oftare framställs som en språklig och kulturell minoritet än som personer med funktionsnedsättning, även om det också förekommer. Döva kommer ofta till tals, men deras dövhet har ett centralt utrymme i majoriteten av artiklarna. Teckenspråk förknippas även ofta med dövhet. De representeras oftare som individer än som grupp, men representeras även både som individer och grupp i vissa artiklar. När döva inte kommer till tals eller i artiklar där även hörande källor kommer till tals så är det främst företrädare inom kultur som kommer till tals om döva. Det följer att de flesta artiklar där döva förekommer i är artiklar om personligheter eller kultur. Den slutsats som kan dras av detta är således att resultatet följer Boréus (2005) om att döva framträder mer som en folkgrupp i hennes material under 1990-talet jämfört med tidigare perioder då de framträdde som personer med funktionsnedsättning eller funktionshinder. Samtidigt påpekar Fredäng (2007) att samhället ständigt haft svårt att legitimera teckenspråk som dövas språk, vilket påverkar hur samhället ser på och värderar dövhet såväl som döva som grupp. Resultatet från den kvantitativa innehållsanalysen tyder även på detta: majoriteten av artiklarna visar att personernas dövhet har ett centralt utrymme i artiklarna, men samtidigt så har majoriteten av artiklarna ett sociokulturellt synsätt på döva. Detta behöver alltså belysas närmare i diskursanalysen.

5.2 Diskursanalys

I detta avsnitt analyseras diskurserna i tio nyhetsartiklar för att få svar på vilken bild av döva respektive dövhet som de tre svenska nyhetstidningarna som studeras har. Vidare vill vi också få svar på rådande synsätt på döva, det vill säga vilka sociala praktiker som diskurserna pekar på.

5.2.1 Artikel 1: ”Svensk uppfinning ger döva barn bättre hörsel”

Artikeln publicerades i Dagens Nyheter den 16 februari 2010 och är en medicinsk diskurs om hörselteknik. Den fokuserar på en amerikansk forskning som studerat vilka resultat hörselimplantatet har hos döva personer. Även om den huvudsakliga diskursen är medicinsk så är det både en vetenskaplig diskurs och en expertdiskurs – en professor får rollen som expert och uttalar sig om den amerikanska studiens resultat:

-För första gången ser vi nu att barn får mätbart bättre hörsel med en så kallad benförankrad hörapparat. Det verkar som om barn har lättare att acceptera den än dagens hörapparater, som ofta hamnar i byrålådan efter ett tag [...]

Det finns underliggande antaganden om dövhet som en medicinsk brist, med uttryck som ”det andra, friska örat” och ”drabbade av ensidig dövhet.” På så sätt nedvärderas

dövhet (Boréus 2005) eftersom det ses som något ont, som en sjukdom. Det tas för givet att dövhet är en funktionsnedsättning och det finns implicita antaganden (Ljuslinder 2002; Fairclough 1995; Foucault 1993) att alla vill ha möjligheten att få bättre hörsel. Dövhet ses avvika från normen genom att det påpekas att tekniken leder till att ”barn får mätbart bättre hörsel” vilket stänger ute andra sätt att se på dövhet. Samtidigt påpekar professorn att det inte är säkert att tekniken fungerar för alla och erkänner att det finns brister med tekniken. Det är alltså en expert – en professor - som uttalar sig om vad det innebär att vara döv och att ha hörselhjälpmedel. Det följer van Dijk (2005) att det ofta är eliten som dominerar sociala praktiker såväl som diskursiva praktiker. Foucault (1993) och Ladd (2003) påpekar också att läkarvetenskapen ses som en prestigefylld diskurs vars syn på dövhet således inte ifrågasätts.

Ingen döv eller hörselskadad person som har hörselimplantat uttalar sig, utan de diskuteras som forskningsobjekt eftersom de deltar i en forskning som artikeln utgår från – alltså objektifieras de (Boréus 2005). Personerna är också anonyma. Med andra ord får de som är ensidigt döva, alltså målgruppen för studien, inte uttala sig om resultatet och endast en expert får komma till tals om hur tekniken fungerar för dem. Att diskursen inte låter döva komma till tals men endast experter kan dessutom ses som ett sätt att stänga ute alternativa och utmanande diskurser (Boréus 2005; Foucault 1993; van Dijk 2005). Det är vetenskapens perspektiv som används för att beskriva dövhet som ett problem och den nya tekniken som en lösning. Det finns en känsla av *vi* och *dem* mellan de som är fullt hörande och de som har ensidig dövhet, där de som har ensidig dövhet andrafieras (Boréus 2005). Således utgår artikeln från att textmottagarna är hörande, med tanke på att dövheten nomineras och betraktas vara onormalt medan full hörsel ligger som en outtalad norm och exnomineras således (Ljuslinder 2002). På så sätt får döva rollen som offer eftersom de är i behov av hjälp från läkare, som ses som hjältar för att de kan ge döva förbättrad hörsel.

Fairclough (1995) menar att antaganden som inte görs explicita bidrar till att producera eller reproducera ojämlika maktförhållanden och i detta fall framställs döva implicit som en svag grupp i behov av hjälp från läkare för att få ett bra liv. På så sätt kan diskursen tänkas spegla en social praktik där de som hör dåligt behöver implantat för att få bättre livskvalitet, det vill säga att de behöver assimileras i samhället som hörande och att dövhet innebär exkludering (Boréus 2007).

5.2.2 Artikel 2: ”Numera botas dövhet med hörselimplantat”

Artikeln publicerades i Nerikes Allehanda den 13 maj 2015 och är en medicinsk diskurs om hörselimplantat. Artikeln utgår från Teckenspråkets dag den 14 maj som händelse. En kirurg får rollen som expert och säger i artikeln:

Numera kan vi bota dövhet. Det är ett fantastiskt medicinskt framsteg som förhoppningsvis belönas med Nobelpriset i år [...]

Vidare säger kirurgen att de som opereras med hörselimplantat ”utvecklar ett talspråk och blir integrerade i samhället”. Sen motsäger han sitt påstående om att dövhet kan botas genom att säga att teckenspråk ”är ett bra komplement fram till operationen, och även när operationsresultaten inte blir lika goda.” Detta påstående visar att dövhet inte alltid kan botas genom operation, men att de som botas utvecklar ett fullt talspråk så att de kan integreras i samhället. Teckenspråk ses av kirurgen som ett nyttigt komplement, men är i sig inte tillräckligt. Budskapet är således att tekniken är ett fantastiskt medicinskt framsteg för att den möjliggör för döva barn att bli integrerade i samhället.

Döva tillskrivs egenskaper som funktionshindrade (Camauër & Nohrstedt 2006) och det är hörselimplantatet som gör att de inte längre är funktionshindrade – om resultatet blir framgångsrikt. Med andra ord ses döva utan hörselimplantat som funktionshindrade. Artikeln utgår alltså från en världsbild där hörande är normen, eftersom dövhet ses som en medicinsk brist. Synsättet på dövhet är därför något negativt, eftersom det ses som en brist som behöver fixas till för integration i samhället.

Vidare objektifieras döva eftersom endast en kirurg får uttala sig och för att fokus är på hörselimplantatet och dövheten, inte på döva som individer. Deras behov diskuteras som om de saknade egna åsikter, behov och önskningar (Boréus 2005). Det är underförstått att dövhet är en funktionsnedsättning (Ljuslinder 2002). Döva som själv har hörselimplantat uttalar sig inte i artikeln, vilket kan ses som en utestängning av röster (Boréus 2005). Vidare nedvärderas döva (Boréus 2005) eftersom kirurgen menar att de som utvecklar talspråk blir integrerade i samhället, vilket kan visa på att han menar att döva som inte kan höra och tala är exkluderade från samhället. Kirurgen tar alltså tolkningsföreträde för vad det innebär att vara döv eftersom han med sin kunskap även har auktoritet enligt Foucaults teori. Det följer också van Dijk (2005) om att eliten brukar dominera diskurser. Vidare finns det förslag som pekar mot negativ särbehandling (Boréus 2005) i artikeln genom att hörselimplantat framhålls som det naturliga att göra och att teckenspråk inte är lika viktigt vilket kan drabba teckenspråkets ställning och således även döva som behöver teckenspråk.

Artikeln utgår från att mottagarnas kulturella ram är hörande (Hall 1980). Det finns ett stort avstånd till döva (Boréus 2005) genom att artikeln utgår från att de som inte har hörselimplantat inte är integrerade i samhället, eftersom de då istället talar teckenspråk. Vidare nomineras *döva* medan *hörande* tas som något uttalat förgivettaget (Ljuslinder 2002). Döva får stereotypen som offer medan kirurgen får stereotypen som hjälte, för att han botar dövhet och gör döva integrerade i samhället. Således pekar diskursen på assimilering som social praktik (Boréus 2007) där de som får hörselimplantat kan integreras i samhället som hörande medan de som är endast döva exkluderas.

5.2.3 Artikel 3: "Fame Visukalen. Regissören är säker: 'Det här förändrar Örebro för alltid.' "

Det är en kulturdiskurs om en musikal på teckenspråk som publicerades i Nerikes Allehanda den 3 maj 2012 och utgår från teateruppsättningen *Fame* och dess generalrepetition som händelse. Hörselskadade, döva och hörande nomineras i artikeln och det står:

Sällan har så många varit engagerade i en och samma uppsättning på teatern som denna gång när hörselskadade, döva och hörande gör något stort tillsammans.

Det påpekas på flera ställen i artikeln att *Fame* är en sammansmältning av både hörande och dövas kultur i en och samma teateruppsättning. Till exempel detta stycke:

Navet i satsningen på att låta de två annars ganska åtskilda världarna sammansmälta i något kraftfullt och gemensamt uttryck, är musikalen *Fame* i Visukal-tappning. Det här är en jättesatsning mellan Örebro teater och Riksteaterns Tyst teater.

Hörandes och dövas kultur ses alltså som två åtskilda kulturer och man kan uppfatta det som att döva ses som en språklig och kulturell minoritetsgrupp. I det sammanhanget görs hörande och döva något distanserade (Boréus 2005), men det är samtidigt relevant i sammanhanget. Artikeln utgår alltså inte från hörande som norm, utan ser hörande och döva som egna särarter som man vill bygga en bro emellan. Vidare nomineras de intervjuade skådespelarna som döva eller hörande, men de får inte bara identitet som döv eller hörande utan också som skådespelare. En döv skådespelare som deltar i teateruppsättningen får också en identitet som universitetsstudent och basketspelare. En annan skådespelare nämns inte som döv men när hon citeras förstår man att hon är döv. En tredje skådespelare som är hörande nämns som hörande. För de döva skådespelarna ligger fokus på själva upplevelsen att vara med i denna föreställning och att jobba som skådespelare, medan den hörande skådespelaren uttalar sig om utmaningen att lära sig ett nytt språk, det vill säga teckenspråk, i samband med denna teateruppsättning. I hela texten får man antaganden om att hörande och döva är två olika

kulturer och att det rör sig om två olika språkgrupper – den svensktalande gruppen och den teckenspråkiga gruppen. I informationstexten som hör till artikeln står det dock:

Över hundra programpunkter finns som alla är tillgängliga för alla, oavsett hörselhandikapp eller inte.

Denna informationstext kan tolkas som att dövhet ses ett hörselhandikapp och att man utgår från hörsel och inte språk. Trots att det står att det är tillgängligt för alla så utgår man först och främst från hörselförmågan. Det är alltså i stor kontrast mot budskapet i texten, att döva ses som en språklig och kulturell minoritet och att tonvikten ligger på en teaterföreställning där både döva och hörande deltar.

Utöver de tre skådespelarna som kommer till tals kommer även regissören och teaterchefen till tals. Världsbilden utgår från både hörandes och dövas perspektiv. Det är främst en kulturell diskurs men det finns också en diskurs om hur det är att vara skådespelare och en diskurs om att lära sig ett nytt språk. Ingen definierar vad det innebär att vara döv utan det görs explicit att det handlar om att sammanföra två olika kulturer i en och samma uppsättning. Det finns inget i diskursen som pekar på diskursiv diskriminering (Boréus 2005) och hörande som något självklart utmanas (Ljuslinder 2002; Fairclough 2010) eftersom det specificeras, vilket kan peka på ett jämlikt förhållande mellan döva och hörande i just denna teateruppsättning. Vidare skapar artikeln en relation mellan texten och mottagarna där texten utgår från att mottagarna är både döva och hörande, alltså alla som kan tänkas vara intresserade av denna teateruppsättning. Det visar också på vilken målgrupp som teatersatsningen är till för – att det inte vänder sig bara till döva utan alla. Det finns en lika stor närhet till både de döva och hörande som uttalar sig i artikeln då de framställs som vanliga människor som dock talar olika språk. Diskursen pekar således på inkludering som social praktik (Boréus 2007) då det görs försök att bygga en bro mellan dövas och hörandes kulturer men också pluralism då döva och hörande ses som två distinkta kulturer.

5.2.4 Artikel 4: ”Teckenspråket är näst största språket – 14 maj 1981 erkändes teckenspråk som de dövas första språk”

Artikeln publicerades på Nerikes Allehanda den 13 maj 2015 och är huvudsakligen en kulturdiskurs om teckenspråk, men innehåller också en personlig diskurs om att vara döv och teckenspråkig i Örebro. Det är även en politisk diskurs om kommunens arbete för döva. Redan rubriken avslöjar döva som en språklig minoritet genom att döva som grupp får ett mera distanserat uttryck (Boréus 2005): de benämns *de döva* snarare än bara *döva*. Själva uttrycket *de döva* kan uppfattas som att döva är en egen minoritet

avskild från den hörande världen. Samtidigt avslöjar rubriken också att döv kopplas med teckenspråk. Tonvikten ligger dock inte på dövheten utan på döva som en språklig grupp, för senare i texten står det också att Örebro har 2 500 människor ”som använder teckenspråket som första språk”, vilket kan uppfattas som att döva inte ses endast som döva utan även vanliga medborgare som råkar tala ett annat språk.

Artikeln utgår från att teckenspråkets dag firas den 14 maj och att teckenspråk är näst största språk i Örebro. Den som kommer till tals i artikeln är en kvinna som själv är döv och som till vardags jobbar både som historielärare och projektledare på Örebro teater. Det står att hon har en hörande man och två hörande barn och att de använder två språk – svenska och teckenspråk – hemma. Hon får flera olika identiteter i artikeln, bland annat medborgare, teckenspråkig, döv, historielärare, projektledare och fru samt mor. Hon kritiserar det arbete som politikerna i Örebro gör för de döva medborgarna:

Alltför ofta pratar politiker och andra fortfarande om hur de ska utveckla saker och ting för oss döva eller hörselskadade utan att lyssna på oss.

I detta sammanhang ser man också, genom att hon säger ”oss döva och hörselskadade”, att hon får rollen som representant för döva och att döva ses som en grupp. Döva diskrimineras inte men andrafieras lite grann (Boréus 2005). Det huvudsakliga perspektivet är på döva utifrån språk- och minoritetsperspektivet, där dövhetens roll inte är centralt utan själva språket. Synsättet på döva är positivt där de bidrar till stadens mångfald genom att de är den största språkliga minoritetsgruppen i Örebro, vilket pekar på pluralism som social praktik (Boréus 2007). Samtidigt påpekas att det finns brister i hur kommunen arbetar för att främja teckenspråkigas liv och detta kan uppfattas som att teckenspråkiga döva exkluderas i samhället.

Artikeln utgår från att textmottagarna är hörande då det finns en hel del bakgrundsinformation om teckenspråk vilket visar på att det är kunskap som man inte känner till. Detta följer Fairclough (2010) som menar att den kunskapsbas som tas för givet specificeras inte medan den kunskapsbas som inte tas för givet specificeras.

5.2.5 Artikel 5: ”Örebros nyaste skådis talar teckenspråk – spelade med i tv-serien ’Boy machine’ ”

Artikeln publicerades i Nerikes Allehanda den 23 januari 2016 och är en personlig diskurs om en teckenspråkig skådespelerska. Rubriken framställer henne som en skådespelare som talar ett annat språk. I texten nämns hon dock som döv:

Hon spelade nämligen ’Jossan’, döv dotter till en av bandmedlemmarna.

Dock kan man säga att själva ordet *döv* inte nödvändigtvis syftar på den medicinska delen av att vara döv, utan kan peka på att hon är kulturellt och språkligt döv, som i fallet med *Deaf* istället för *deaf* (Ladd, 2003; Eckert, 2010), eftersom skådespelerskan säger själv i artikeln:

Många hörande uppfattar dövhet som ett handikapp, tror saker som inte stämmer. Som att döva inte kan bli skådisar till exempel. Men det är klart vi kan.

Med andra ord kan man säga att hennes uttalande utmanar de fördomar som finns om döva (Camauër & Nohrstedt 2006). Även om utgångspunkten till artikeln är att hon medverkade i en tv-serie så framhävs hennes dövhet men det är samtidigt inte det viktiga i artikeln: det viktiga är det faktum att hon, som är en Örebrobo, har medverkat i en tv-serie. Rubriken pekar till exempel på henne som just teckenspråkig och inte döv. Hon framställs som en vanlig tonårig som har skådespelardrömmar och världsbilden utgår från hennes syn, på döva som en språklig och kulturell minoritet. Tonvikten ligger inte på problem eller svårigheter som dövheten inneburit, utan på det faktum att hon talar ett annat språk och att hon medverkat i en tv-serie. Hon berättar om sin relation till de andra skådespelarna. Det finns mycket närhet till henne och hon får mycket talutrymme, till exempel framställs hon som en envis och bestämd person som vet vad hon vill.

Det trycks inte på skillnader mellan döva och hörande (Boréus (2005), men den teckenspråkiga skådespelerskan är den enda i artikeln som nomineras som döv. De andra skådespelarna från tv-serien nomineras inte som hörande vilket tyder på att det ses som en självklarhet (Ljuslinder 2002). Diskursen visar på både inkludering och pluralism som social praktik (Boréus 2007), eftersom den nämnda skådespelerskan ser sig själv som tillhörande en språklig och kulturell minoritet men samtidigt inkluderas hon i samhället genom sin medverkan i tv-serien.

5.2.6 Artikel 6: ”I DET TYSTA: ’De flesta av mina kunder är hörande, men det är aldrig ett problem ...’ ”

Artikeln publicerades i Sydsvenskan och är en personlig diskurs om en kvinna som får flera identiteter: som döv, fotograf, mamma, sambo och teckenspråklärare samt ambassadör för döva. Hon får stort talutrymme och det finns många bilder på henne i reportagen. Även om det huvudsakligen är en personlig diskurs om hennes liv är det även en diskurs om att vara döv och teckenspråkig. I början av artikeln står det:

När [hennes namn] ler, gör hon det med hela kroppen. Det är så det fungerar när man inte hör. Då talar man med händerna och ansiktet, ögonen, munnen.

Formuleringen, ”det är så det fungerar när man inte hör” kopplat till att hon ler med hela kroppen kan uppfattas som att hörande inte gör det utan att det bara är döva som gör det, just för att de är mer uttrycksfulla. Det får det att låta som att en döv person avviker mycket från en hörande person och att det faktum att man är döv är något helt annat än att kunna höra. Uttrycket kan uppfattas som något distansnerande (Boréus 2005) och kvinnan i artikeln framställs nästan som exotisk för att hon använder hela kroppen för att uttrycka sig. Det följer Hall (1997c) om att det avvikande ofta framställs på ett stereotypt sätt för att det ska kunna få en mening som gör att man utifrån sitt kulturella kapital kan förstå det som är annorlunda. Samtidigt utmanas olika stereotyper i artikeln: dövhet är inte ett problem utan problemet är det faktum att det råder bristande information och kunskap om döva. Tonvikten ligger på att samhället inte är tillgängligt för döva. Vidare skriver journalisten:

Hennes värld är tyst, på ett sätt som hörande kan få svår ångest av att bara föreställa sig, omgivna som de är av ett ständigt brus. För henne är tystnad normaltillståndet, helt enkelt. Så frågor om ljudmässiga nyanser faller fullkomligt platt. För hennes del är det en god sak att leva och verka i en hörande omvärld, dela tystnaden med andra och länka världarna genom teckenspråket.

Detta stycke utgår klart och tydligt från hörande som norm eftersom tystnad ses som något som man inte kan föreställa sig. Man ser livet som döv som tyst. Den döva kvinnan utmanar dock detta och ser tystnad på ett annat sätt:

Vi blir lätt störda av rörelser, så för oss är tystnad då allt är orörligt – allt är stilla.

Här får man också en ledtråd till att döva ses som en språklig minoritet, då hon säger ”vi” istället för ”jag”. Samtidigt påpekar hon senare i texten att hon blir trött av att ständigt vara ambassadör för döva och att ständigt bevisa att det visst går att få ett bra liv som döv. Hon vill att folk ska se henne som den hon är och inte fokusera sig på hennes dövhet:

Personen [hennes namn], att de ser mig, vad jag läser, (Pär Lagerkvists roman ”Barabbas” till exempel, den återvänder hon till för det blev så tomt när den var färdigläst) vad jag har för intressen, som musik eller mode, säger hon.

Det följer Fredäng (2003) om att man alltid *partikulariserar* en döv individ men att det inte förändrar fördomarna om hela gruppen döva. Istället ses de döva individer som har lyckats som individer som gjort det trots att de är döva. Det är också ett uttryck som används i artikeln, ”trots att hon inte hör”. Det kan förstärka fördomar om att döva lyckas mot alla odds. Å andra sidan utmanar artikeln samtidigt fördomar om livet som döv och ser inte dövhet som ett individuellt problem. Döva ses huvudsakligen som en

språklig och kulturell minoritetsgrupp som har rätt till rättigheter från samhället. Samtidigt ses dövhet ibland i artikeln som avsaknad av hörsel då det uttrycks om hennes värld som tyst. Det som är i fokus är relationen hon har mot samhället som är hörande.

Texten utgår från att läsarna är hörande, då döva nomineras medan hörande inte nomineras. Den döva huvudpersonen som reportagen handlar om får stereotypen som kämpe – hon ses som en ambassadör för döva - men också hjälte – för att hon trots sin dövhet *lyckats nå framgång* mot alla odds. Även om artikeln utgår från majoritetens kultur som norm finns en närhet till den döva huvudpersonen eftersom det finns många porträttbilder på henne till reportagen som framhäver henne som en glad och vanlig människa. Dessutom lyfts hennes personlighet fram i artikeln. Hon får vara sig själv. Samtidigt får hennes dövhet stort utrymme. Artikeln pekar på flera sociala praktiker (Boréus 2005): exkludering då samhället inte är anpassat för döva, pluralism då döva ses som en språklig och kulturell grupp och inkludering eftersom kvinnan i artikeln har en karriär som fotograf bland hörande.

5.2.7 Artikel 7: ”Berest skådespelare möts alltid av tystnad”

Artikeln publicerades i Sydsvenskan den 10 juli 2012 och är en personlig diskurs om en döv skådespelerska. Rubriken indikerar direkt att det är något negativt med tystnad, för ”berest skådespelare möts alltid av tystnad” kan uppfattas som att skådespelerskan faktiskt har rätt att få beröm för det hon gör men att hon inte får det, fast det inte är det som var det tänkta budskapet. Istället ses det som otroligt att en skådespelare som inte upplever ljud kan vara nöjd med sitt yrkesval trots att hon inte hör applåderna:

[Hennes namn] har spelat i otaliga vuxenpjäser och tio barnpjäser, men utan att höra applåder. Ändå är hon nöjd med sitt liv och yrkesval. Attityden är avgörande för dövas livskvalitet, anser hon.

Detta stycke visar på en kulturkrock mellan hörande och döva genom att journalisten anser att själva hörseln avgör livskvalitet medan skådespelerskan anser att attityden är avgörande för dövas livskvalitet. Skådespelerskan motbevisar också att man måste höra applåderna då hon berättar: ”vi döva applåderar med händerna uppe så att man ser dem.” Andra kulturkrockar i texten förekommer, bland annat:

Ändå har hon aldrig drömt om att bli hörande och hon har haft ett bra liv.

Journalisten utgår från att döva har en önskan om att bli hörande och att deras dövhet påverkar deras liv, men skådespelerskan utmanar denna fördom. Enligt Fairclough (1995; 2010) kan man hitta underliggande antagande i själva språket och i detta fall märks det underliggande antagandet genom användandet av ordet *ändå*. Det följer också

Ljuslinders (2002) teori om att det som exnomineras är det förgivettagna medan det som nomineras är det som inte tas för givet. Det tas för givet att dövas livskvalitet är sämre, men detta antagande utmanas och nämns således.

Skådespelerskan som artikeln handlar om får först och främst en identitet som skådespelare, men det är stort fokus på att hon inte kan höra. På så sätt följer denna diskurs det medicinska synsättet på dövhet, det vill säga att dövhet är en funktionsnedsättning. Så trots att artikeln egentligen handlar om hennes långa karriär som skådespelare får hennes dövhet störst utrymme. Hennes yrkesval ses som märkvärdigt och världsbilden utgår från hörandes perspektiv. Hon ses som en hjälte för att hon besekrat sin dövhet mot alla odds genom att vara skådespelare och för att hon har haft en lång karriär. Även om hon inte objektifieras i artikeln nedvärderas hennes skådespelarkarriär lite grann eftersom det påpekas att hon inte kan höra applåderna (Boréus 2005). Fördomarna om dövhet utmanas men förstärks samtidigt genom att skillnaderna mellan döva och hörande betonas, där skillnaden utgår från själva hörseln som norm och tystnad som motsatsen till att höra vilket ger större distansering än nödvändigt (Boréus 2005). Det är stort fokus på både vad skådespelerskan kan respektive inte kan göra: hon kan vara skådespelare men hon kan inte höra applåderna. På så sätt utgår texten från att mottagarna är hörande.

Även om skådespelerskan kommer till tals och bidrar med sina synvinklar så finns det samtidigt implicita antaganden från journalisten som utgår från hur hörande värderar livet som döv. Det kan även påverka hur hon svarar på frågor. Diskursen betonar vad som gör henne annorlunda – det faktum att hon inte hör och att hon talar ett annat språk – och pekar på både exkludering och pluralism som sociala praktiker (Boréus 2007). Exkludering, för att hon exkluderas från det mesta av samhällslivet för att hon inte kan höra, men pluralism för att hon samtidigt får spela teater på sitt eget språk vilket visar att hon tillhör en egen språklig och kulturell grupp.

5.2.8 Artikel 8: ”HALLÅ DÄR: Hur bra är du på teckenspråk?”

Artikeln publicerades i Sydsvenskan den 20 oktober 2013 och är huvudsakligen en kulturell diskurs om teckenspråk, men även en diskurs om att vara döv och en diskurs om en tv-serie. Artikeln handlar om en skåning som skrivit manuset till SVT:s dramakomedi, *Inte värre än andra*, som har ”både döva och hörande rollfigurer.” I artikeln förknippas dövhet med teckenspråk, då journalisten frågar henne hur hon kan

skriva en tv-serie om döva när hon inte kan teckenspråk. Svaret på detta är att hon skrivit manuset tillsammans med en döv kille som

kommer från döv-världen. Han har lärt mig saker om hur det är att vara döv.

Ordet *döv-värld* används vilket indikerar synen på döva som en åtskild minoritetsgrupp och ”att vara döv” kan lika gärna betyda den kulturella biten och inte nödvändigtvis den medicinska aspekten. Hon menar att serien

är ett sätt att ge hörande insyn i de dövas värld. Men jag tycker att det viktigaste är att visa att vi bär på samma rädslor, att det inte är så stor skillnad på oss.

Med andra ord menar hon att döva är precis som hörande, och att det enda som skiljer dem åt är själva språket och kulturen. Hon säger också att även om hon inte kan teckenspråk så handlar serien

framförallt om människor och deras försök att hitta sig själva. Och det går ju på vilket språk som helst.

Det finns ingenting i artikeln som pekar på dövhet som något negativt utan fokus ligger på den kulturella delen av dövhet, som att vara same eller svensk. I artikeln kom ingen döv till tals, utan det är manusförfattaren till en tv-serie, som handlar om döva, som kommer till tals. Hon svarar på journalistens frågor och definierar inte vad det innebär att vara döv utan hänvisar till hennes medförfattare som lärt henne om döv-världen.

Världsbilden utgår från att hörande och döva inte är så annorlunda, att de är människor som talar olika språk. Det finns inget i artikeln som pekar på diskursiv diskriminering utan fördomarna utmanas istället (Boréus 2005). Artikeln handlar egentligen inte om döva utan om den kommande tv-seriens premiär som händelse och det sensationella kring att en manusförfattare som inte kan teckenspråk skrivit manuset till en tv-serie som handlar om döva. Både döva och hörande nomineras (Ljuslinder 2002) vilket visar på att det finns en relation mellan döva och hörande – till exempel mellan manusförfattaren och hennes döva manusförfattarkollega, att både döva och hörande deltar i tv-serien och att tv-serien innehåller teckenspråk, undertexter och tolkar som tolkar från tal/teckenspråk till tal/teckenspråk. Med andra ord utgår artikeln från att mottagarna är både döva och hörande eftersom serien vänder sig till både döva och hörande. Detta följer Fairclough (1995; 2010) och Ljuslinder (2002) om att det som specificeras inte tas för givet utan måste göras explicit. Avståndet till döva minskas genom att manusförfattaren påpekar att döva är som alla andra. Diskursen pekar således på både inkludering och pluralism som sociala praktiker (Boréus 2007). Inkludering, för

att det görs ett program där både döva och hörande medverkar och för att döva betraktas som alla andra men samtidigt pluralism för att döva också ses som en språklig och kulturell minoritetsgrupp.

5.2.9 Artikel 9: ”Tolk på gränsen mellan ord och handling”

Artikeln publicerades i Dagens Nyheter den 28 juni 2012 och är en personlig diskurs om att vara teckenspråkig. Artikeln utgår från att en teckenspråksartist blev känd efter att ha tolkat Melodifestivalen till teckenspråk. Det berättas om att han växte upp med döva föräldrar och om kulturella skillnader mellan dövas och hörandes världar. Samtidigt kritiserar också det faktum att döva barn med implantat inte alltid får tillgång till teckenspråk. Det är endast artisten som kommer till tals då det är en porträttsartikel och det är hans upplevelser av att växa upp med döva föräldrar som definierar vad det innebär att vara döv. I början av artikeln står det:

Teckenspråk var det första språk han lärde sig – trots att han alltid hört bra. Nu hoppas han på en nytändning för språket.

Teckenspråk förknippas med döva och ses alltså som dövas språk, eftersom uttrycket *trots att han alltid hört bra* används i sammanhanget med att teckenspråk är hans första språk. Fairclough (2010) påpekar att underliggande antaganden kan hittas i exempelvis ordval eller speciella uttryck. Det ter sig alltså märkvärdigt att en person som varit hörande hela sitt liv har teckenspråk som sitt första språk. Samtidigt ses dövhet inte som något medicinskt, eftersom det står vidare:

[Hans namn] brukar säga att han var döv trots att han kunde höra som alla andra barn. Han har växt upp med två döva föräldrar ...

Det är stort fokus på själva språket och kulturen och inte på dövheten, för han förklarar till exempel att han upplevde det som svårt att förstå hörandes kulturella koder medan han växte upp. Vidare förklarar han att han känner sig mer bekväm i den döva världen på grund av att han ser sig själv som kulturellt döv, att han ”delar samma referenssystem” med de andra i döv-världen. Han säger också att döva är en språklig minoritet. Fördomar om dövhet, teckenspråk och dövkultur utmanas också. Han förklarar till exempel att det fanns andra attityder om döva då han växte upp jämfört med idag och berättar att hans föräldrar ständigt var under utredning under 1960-talet eftersom man på den tiden trodde att döva var förståndshandikappade.

Att det finns mycket bakgrundsinformation i texten som inte tas för givet följer också Faircloughs (1995; 2010) teori om att en diskurs alltid innehåller någon form av kunskaps- och betydelsesystem som gör att det som inte tas för givet måste göras

explicit för att kunna förstås av mottagarna, som är icke-döva. Det följer också Halls (1980) teori om grad av identitet/icke-identitet mellan en medietext och dess mottagare. Enligt Foucaults (1993) teori kan vissa underförstådda antaganden fungera som utestängningsmekanismer – det som inte sägs kan ligga som ett underförstått antagande medan det som sägs görs explicit och är inte naturaliserat. Dock är *hur* man säger något också en viktig aspekt av teorin om utestängningsmekanism. Hur det sägs kan också dölja underliggande antaganden. Genom att diskursen utgår från att teckenspråk är förknippat med döva fungerar det samtidigt som en utestängningsmekanism mot andra alternativa sätt att även se teckenspråk som exempelvis ett minoritetsspråk som används även av hörande. Även om detta utmanas så säger artisten samtidigt att han ser sig som *döv*. Även om detta uttalande egentligen syftar på att han ser sig som *kulturellt döv* motsvarande att vara same, det vill säga att han tillhör en språklig och kulturell minoritet, förstärker detta uttryck samtidigt antagandet om att teckenspråk kopplas ihop med döva.

Artikeln pekar således ut skillnader mellan hörande och döva, såsom att döva har helt andra kulturella koder och talar ett annat språk, vilket skapar en form av distansering (Boréus 2005) och ger en bild av *vi* och *dem* (Camauër & Nohrstedt 2006). Artisten säger också själv att han känner sig mer hemma i döv-världen, som kan ses som en egen värld i sig. Detta pekar således på pluralism som social praktik (Boréus 2007).

5.2.10 Artikel 10: ”Teckenspråk tar plats: Döva gör sig hörda mer än någonsin i kulturen”

Artikeln publicerades i Dagens Nyheter den 20 juli 2015 och är en kulturell diskurs om dövkultur. Artikeln utgår från att döva på sistone syns mycket i kulturen och tar upp olika händelser med teckenspråk eller döva under året, däribland Melodifestivalen som tolkats till teckenspråk, en ukrainsk film på teckenspråk, en fransk film om en döv familj, Polarpriset till döva Evelyn Glennie och en teaterföreställning, *Jag är Sarah*. Direkt i början av inledningen diskuteras paradoxen mellan dövhet som funktionshinder och som egen kultur:

I över hundra år har de kämpat för sin identitet: dövhet är inget handikapp utan en rik kultur. I år tar de plats i konsten, i aktivismen. Samtidigt kan ny teknik återskapa hörsel. Allt färre får lära sig teckenspråk, dövskolor stänger. Vad händer när kampen krockar med vetenskapen?

Många döva såväl som hörande kommer till tals i artikeln. Döva skådespelare och kulturarbetare uttalar sig liksom hörande personer som har med döva att göra: en professor i teckenspråk, en författare som forskat om sin döve släkting och en

konstnärlig ledare på Riksteaterns Tyst Teater, en teckenspråkig teatergrupp. Det är mycket fokus på dövhistoria och på dövas förtryck:

[...] år 1880 inleddes en hundraårsperiod som kallas 'den mörka eran': under en konferens för dövslärare i Milano introducerades oralismen.

Det var en idé om att eleverna i första hand skulle kommunicera genom att läsa på läpparna och själva tala trots att de inte kunde höra sin egen röst. I praktiken fick de en begränsad möjlighet att uttrycka sig, sågs som lågbegåvade [...]

År 1981 erkänner Sveriges riksdag teckenspråk som dövas första språk, men idag upprepar historien sig och en av de döva intervjuade i artikeln menar att vetenskapen tror att döva behöver lagas. Han använder uttrycket "De tror att vi är trasiga [...] att vi behöver lagas" vilket visar på att *de* är hörande medan *vi* är döva. Döva ses alltså som en grupp. Samtidigt jämförs synsättet på döva som en minoritetsgrupp med synen på dövhet som funktionsnedsättning. De som får störst talutrymme i artikeln är några döva representanter som definierar vad det innebär att vara döva, medan de hörande som kommer till tals framställer döva som en språklig och kulturell minoritet som utsatts för förtryck och som fortfarande utsätts för strukturell diskriminering (Camauër & Nohrstedt 2006). Till exempel påpekas det att döva har svårt att göra karriär för att det är dyrt med tolkar. Senare i artikeln påpekas samtidigt att man inte riktigt diskuterar konkreta frågor för hur dövas vardag kan förbättras utan mer om huruvida döva är handikappade eller inte samt att de kostar samhället pengar.

Döva får i artikeln rollen som kämpe medan vetenskapen får rollen som skurk, för att vetenskapliga framsteg har lett till att allt färre lär sig teckenspråk. Det finns både närhet och avstånd till döva: avstånd för att döva nomineras och inte hörande men samtidigt närhet då många döva kommer fram i artikeln och deras personligheter samt åsikter framhävs (Ljuslinder 2002; Boréus 2005). Dövas uttryckta intressen citeras men de deltar inte i debatten på egna villkor då det är fortfarande fokus på att de är döva genom de två konkurrerande synsätten (Boréus 2005). Således pekar denna diskurs på flera sociala praktiker (Boréus 2007): assimilering för de som genom vetenskapen får hörsel; exkludering eftersom det samtidigt råder strukturell diskriminering där de betraktas kosta samhället pengar och således inte kan göra karriär på lika villkor som alla andra och pluralism där de ses som en språklig och kulturell minoritet.

5.2.11 Sammanfattning av respektive artikel

I detta avsnitt kopplas resultatet i respektive artikel tydligt till studiens frågeställningar, (1) den bild av döva/dövhet som nyhetstidningarna har och (2) vilka sociala praktiker som dessa nyhetsdiskurser om döva pekar på. Underfrågorna är hur döva representeras,

huruvida det finns implicita antaganden om döva/dövhet, den roll de får i artikeln, huruvida det förekommer stereotyper, om de framställs som just döva eller även får andra identiteter samt ifall det förekommer diskursiv diskriminering.

- **Artikel 1** framställer dövhet som en medicinsk sjukdom och att en ny hörsel teknik möjliggör bättre hörsel. Det finns implicita antaganden om dövhet som något dåligt och att alla vill kunna höra. Fokus i artikeln är på dövhet, vilket således objektifierar döva. Dövhet nedvärderas och döva framställs som offer. De exkluderas från artikeln som handlar om dem. Artikeln pekar på assimilering som social praktik för de som får hörselimplantat men att de som inte har hörselimplantat är exkluderade.
- **Artikel 2** framställer dövhet som en sjukdom och att döva som får hörselimplantat blir integrerade i samhället för att de kan tala. Teckenspråk ses implicit som bristfälligt jämfört med talet, vilket ger en bild av döva som inte kan tala som utanför samhället för att de då är funktionshindrade. Döva objektifieras, kommer inte till tals och deras dövhet nedvärderas. Det ligger implicit att dövhet avviker från full hörsel som norm. Döva får stereotypen som offer och texten pekar på exkludering för de som endast talar teckenspråk men assimilering för de som får hörselimplantat.
- **Artikel 3** framställer döva som en språklig och kulturell minoritet. Döva kommer till tals och utsätts inte för diskursiv diskriminering men deras kultur görs något distanserade från hörandes kultur. Döva framställs inte bara som döva utan även som skådespelare vilket jämföras med de hörande skådespelarna som även nämns som hörande. Artikeln utgår således inte från hörande som norm utan utmanar denna norm genom att istället utgå från två olika språkgrupper – svensktalande och teckenspråkiga. Tonvikten ligger inte på personernas dövhet eller hörsel utan på deras kultur och språk. Artikeln pekar på både inkludering och pluralism som sociala praktiker.
- **Artikel 4** framställer döva som en språklig och kulturell minoritet. Det finns implicita antaganden att *döv* ses som kulturellt. En döv kommer till tals och förutom döv så får hon även andra identiteter. Döva görs något distanserade genom att framställas som *de andra*. Inga stereotyper förekommer. Artikeln pekar på pluralism som social praktik eftersom döva framställs som den största språkliga minoritetsgruppen i Örebro, men även att de exkluderas ur samhället för att kommunen inte tar hänsyn till dem.

- **Artikel 5** framställer den döva skådespelerskan som en skådespelare som talar ett annat språk, vilket tyder på att hon ses tillhöra en språklig och kulturell minoritet. Hon får komma till tals och hennes personlighet framhävs. Det förekommer ingen diskursiv diskriminering och stereotyper om döva utmanas. Döva andrafieras inte heller eftersom inga skillnader mellan döva och hörande betonas. Artikeln pekar på både inkludering och pluralism som sociala praktiker.
- **Artikel 6** framställer den döva fotografen som döv och teckenspråkig. Hon får flera identiteter och stort talutrymme. Det förekommer stereotyper om henne kopplat till att hon inte hör och hon görs något distanserad. Samtidigt utmanas stereotyperna genom att det påpekas att dövhet inte är problemet utan att problemet ligger hos allmänheten som inte har kunskap om döva. Det ligger som ett implicit antagande att dövhet avviker från hörsel som norm, men samtidigt ses döva som en språklig minoritet. Artikeln pekar på exkludering, pluralism och inkludering som sociala praktiker.
- **Artikel 7** framställer den döva skådespelerskan på ett stereotypt sätt för att hon inte kan höra applåderna. Fördomarna om döva utmanas men artikeln utgår från en hörande världsbild med implicita antaganden att dövas livskvalitet är sämre och med stort fokus på att hon inte kan höra. Skådespelerskan får stereotypen som hjälte. Hennes karriär nedvärderas och döva andrafieras i förhållande till hörande som norm. Artikeln pekar på både exkludering och pluralism som sociala praktiker.
- **Artikel 8** har ingen döv källa men framställer döva som en språklig och kulturell minoritet. Dövhet förknippas med teckenspråk. Det trycks inte på skillnader mellan döva och hörande eftersom det påpekas att döva är precis som hörande men att det som skiljer dem åt är språket och kulturen. Även om ingen döv kommer till tals förekommer ingen diskursiv diskriminering om både dövhet och döva eftersom både döva och hörande nomineras vilket tyder på att de behandlas jämlikt. Artikeln pekar på både inkludering och pluralism som sociala praktiker.
- **Artikel 9** har ingen döv källa men framställer döva och hörande som två åtskilda världar med olika kulturella koder. Den som kommer till tals växte upp med döva föräldrar och han ser sig som kulturellt döv för att han förstår dövas kulturella koder bättre än hörandes kulturella koder. På så sätt utmanas dövhet som en funktionsnedsättning och döva ses som en kulturell grupp. Det förekommer ingen diskursiv diskriminering. Teckenspråk förknippas med

dövhet och det finns mycket bakgrundsinformation som inte tas för givet. Artikeln pekar på pluralism som social praktik genom att döva ses som en egen folkgrupp.

- **Artikel 10** framställer döva som en språklig och kulturell minoritet med utgångspunkt i att dövkultur syns mer än någonsin men att detta står i kontrast med vetenskapens syn på dövhet som en sjukdom som kan botas genom hörselimplantat. Döva framställs som en förtryckt minoritet som inte tillåts använda teckenspråk i närmare hundra år. Både döva och hörande kommer till tals. Det påpekas att det råder strukturell diskriminering och döva får rollen som kämpar. Även om dövas uttryckta intressen citeras är det fortfarande fokus på att de är döva. Artikeln pekar på assimilering, exkludering och pluralism som sociala praktiker.

5.3 Analys av resultatet med koppling till representationsteorier

Enligt tidigare studier kan många underordnade grupper såsom personer med funktionsnedsättning och etniska minoriteter representeras på ett felaktigt, stereotypt, ensidigt eller förenklat sätt i medier (Cottle 2000; Ljuslinder 2002; van Dijk 2005; Brune 2007; Gherseti 2007). Denna studie visar att det förekommer stereotyper, där döva ses som offer, kämpe eller hjälte i somliga artiklar. I medicinska diskurser ses döva som offer som behöver läkares hjälp för att fungera fullt ut i samhället som hörande. Enligt Brune (2007) och Ljuslinder (2002) kan stereotypa representationer leda till fördomar och förutfattade meningar. Det är problematiskt om döva representeras ofta i sammanhang där deras dövhet framhävs eller att teckenspråk har en central roll och sällan i andra sammanhang där dövhet eller teckenspråk inte är i fokus. Det kan skapa felaktiga bilder av döva där allmänheten kan tro att de som lyckas nå framgång gör det trots sin dövhet och att de som misslyckas gör det på grund av sin dövhet. Det följer Fredäng (2003) om att man lyfter fram individer som lyckats men att det inte förändrar ens bild av döva.

Hall (1980) menar att varje kultur har sitt kulturella kapital som klassificerar saker och ting på egna sätt. Alltså har varje kultur speciella koder som påverkar hur ett mediebudskap kan uppfattas. Det avvikande behöver göras begripligt eller förnuftigt för att kunna förstås. Det innebär att den som avkodar ett budskap enligt sändarens intentioner verkar inom den dominanta kulturella koden och kommunikationen blir genomskinlig. Men den som inte avkodar ett budskap enligt sändarens intentioner

verkar således inte inom den dominanta kulturella koden. Diskursanalysen visar att *hörande* är ett underliggande antagande i de flesta diskurserna, men att det inte alltid tas för givet i kulturdiskurser där de nomineras precis som döva. Man kan säga att denna typ av diskurs utmanar rådande sociala processer genom att inte ta den dominanta kulturen för givet. Det pekar således på att döva verkar vara mera inkluderande inom kultur som sfär, men minst inkluderande inom vetenskap där dövhet som brist tas som en självklarhet.

Hall (1997a) menar att representationer alltid inkluderar ett maktförhållande mellan två objekt eller subjekt, i detta fall mellan döva och hörande. Maktförhållandet bestäms enligt Hall (1997b) av ett system av sociala konventioner som är historiskt eller kulturellt specifikt och som bestäms av våra mentala representationer, våra egna tankar och av språket där mening konstrueras av det vi tänker. Diskursanalysen visar att representationer av döva konstrueras av hörandes kulturella värderingar och betydelser. I några fall utmanas dessa dominanta kulturella värderingar och betydelser, men fortfarande får döva inte möjligheten att delta i diskurser där de dikterar villkoren utifrån sina egna kulturella värderingar och betydelser för hur de ska framställas. Det är främst utifrån majoritetskulturen som döva blir representerade.

Diskurserna visar att i medicinska diskurser markeras döva som avvikande eftersom de inte hör och inte integreras i samhället. I både kulturella och personliga diskurser betraktas döva å andra sidan som en språklig minoritet som det finns ett litet avstånd till dem även om det som gör dem annorlunda ändå markeras. På så sätt fortsätter döva framställas på ett avvikande sätt, där stereotyper används för att kunna representera dem på ett begripligt sätt genom att likheter eller olikheter markeras så att man kan identifiera sig med eller distansera sig från dem (Brune 2007). Genom att stereotyper används fortsätter döva framställas som avvikande, vilket vidare ger fler stereotyper enligt Hall (1997c). Det följer van Dijk (2005) och Fairclough (1995; 2010) att diskurser återskapar, nyskapar och konstruerar sociala processer. Det är problematiskt eftersom Hall (1997c) menar att mediernas sätt att beskriva och representera en grupp, i detta fall döva, kan för många vara den enda källan till vad de vet om dem och deras livsbetingelser. Eftersom representationerna vidare avgörs av just majoritetskulturens värderingar och betydelser får döva således inte representera sig på sina egna villkor. Samtidigt visar diskursanalysen att det är möjligt att utmana rådande attityder om vad

döva kan respektive inte kan. Vidare visar innehållsanalysen att döva oftare representeras som en språklig minoritet än utifrån funktionsnedsättningssynsättet.

Camauër och Nohrstedt (2006) menar att underordnade grupper i samhället kan diskrimineras genom att de representeras som *De Andra*, att det finns fördomar och negativa attityder om dem och att de tillskrivs bristande egenskaper och förmågor. I medicinska diskurser nedvärderas dövhet och döva blir objektifierade. I somliga diskurser finns det fördomar respektive negativa attityder om livet med dövhet, exempelvis att dövhet kopplas med tystnad, utanförskap och sämre livskvalitet. Enligt Camauër och Nohrstedt sker det strukturell diskriminering när minoriteter i hög grad representeras på ett negativt och nedlåtande sätt jämfört med majoritetsgruppen. Döva diskrimineras när det medicinska synsättet används eftersom man utgår från att deras livskvalitet är sämre bara för att de är döva. Samtidigt visar diskursanalysen att fördomarna om döva samt dövhet utmanas i de flesta sammanhangen. Genom att fördomarna utmanas så kan det teoretiskt sett även utmana den strukturella diskriminering som råder i samhället. Det betyder dock att det fortfarande sker strukturell diskriminering eftersom döva fortsätter bedömas utifrån sin dövhet och att detta således påverkar hur de representeras.

Berättelser i medier om *vi* och *dem* ofta har enligt Brune (2004) en narrativ logik som följer en traditionell berättarstruktur som brukar präglas av konflikt, alltså ett motsatsförhållande mellan de goda och de onda. Diskursanalysen visar att det finns ett motsatsförhållande i några diskurser men inte alla. Dövhet ses som det onda och full hörsel som det goda i medicinska diskurser. I vissa diskurser ses samhället som det onda och döva som det goda, där döva kämpar för att samhället ska acceptera dem och ge dem de rättigheter de har rätt till för att kunna delta i samhället fullt ut. I några kulturdiskurser behandlas döva och hörande jämlikt, men i sådana diskurser ses istället döva och hörande som två distinkta grupper med egna språk och kulturer. Det förekommer också kulturkrockar som visar att döva och hörande värderar dövhet på olika sätt.

Även om döva huvudsakligen representeras som en språklig och kulturell minoritet i sju av tio diskurser som undersöktes och i 67 % av artiklarna i innehållsanalysen, hade dövhet ändå ett utrymme i alla diskurser i diskursanalysen. Detta försvårar förändringar av attityder om döva som Fredäng (2003; 2006; 2007) påpekar. Synen på döva som en språklig och kulturell minoritet utmanas ständigt av synen på dövhet som en individuell

funktionsnedsättning i behov av botemedel. Det kan bero på *etnocentrism* (Hall 1997c) – alltså att det finns en maktojämlighet mellan majoriteten och minoriteter – eller *normalcentrism* (Fredäng 2003) – det vill säga att majoritetssamhällets verklighetsuppfattning fortsätter dominera genom att minoriteters egna verklighetsuppfattningar och diskurser avfärdas. Medicinska diskurser ser på dövhet utifrån *normalcentrism* medan övriga diskurser tillåter dövas egna verklighetsuppfattningar och diskurser framträdas om än inte på egna villkor, vilket kan tyda på *etnocentrism*. Problemet med att de inte framträder på egna villkor kan enligt Hall (1997c) bero på Foucaults teori om normalitet genom makt/kunskap och hegemoni enligt Gramscis definition, det vill säga att det är den dominerande gruppen som bestämmer vad som är normalt respektive inte normalt och att dessa normer blir hegemoniska i förhållande till andra kulturella normer. Enligt Fairclough (2010) kan dock hegemoniska normer utmanas om man följer Foucaults teori om att det alltid råder motstånd till makt. Det är vad diskurserna visar på genom att fördomarna om döva utmanas. I medicinska diskurser finns dock inget motstånd till makt då det är just experterna som uttalar sig med auktoritet.

5.4 Sammanfattning

Studiens resultat visar att:

- Döva förekommer ofta i mjuka nyheter såsom kulturnyheter och artiklar om personligheter. Det är ofta döva som nått framgång som är i fokus eller hörande som har någon koppling till döva, teckenspråk och/eller dövkultur. De förekommer ofta i nyheter där dövhet och/eller teckenspråk får stort utrymme än i nyheter där dövhet eller teckenspråk inte har någon betydelse.
- Döva innehar huvudrollen i majoriteten av artiklarna och representeras huvudsakligen som en språklig och kulturell minoritet, men deras dövhet får fortfarande ett stort utrymme i diskurserna.
- I medicinska diskurser ses döva som medicinska objekt och dövhet nedvärderas. Endast experter uttalar sig. Personer som har dövhet ses ha behov av botemedel.
- Nedvärderingar av dövhet förekommer även i en personlig diskurs där dövhet ses som funktionsnedsättning samt att det är stort fokus på vad döva inte kan göra samt betoningar på skillnader mellan hörsel och dövhet. I denna diskurs ses det som otroligt att döva kan ha bra liv trots sin dövhet.
- Döva får även andra identiteter i kulturella och personliga diskurser, men framställs endast som objekt i medicinska diskurser.

- I kulturdiskurser är det ofta kultureliten (både hörande och döva) som representerar döva och då är det synsättet på döva som kultur som betonas.
- Medicinska diskurser om dövhet pekar på assimilering och exkludering som sociala praktiker. Kulturdiskurserna pekar på pluralism som social praktik men två diskurser pekar även på exkludering och inkludering medan en kulturdiskurs även pekar på assimilering på grund av att vetenskap diskuteras. De personliga diskurserna pekar alla på pluralism som social praktik, men två av dessa pekar även på inkludering och exkludering som social praktik. Med andra ord förekommer pluralism som social praktik i alla diskurser förutom i medicinska diskurser.

6 Diskussion, slutsatser och förslag till vidare forskning

I detta kapitel diskuteras studiens resultat, slutsatser och förslag till vidare forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Studien har som utgångspunkt i att döva och teckenspråk har nedvärderats genom historien vilket ledde mig till att undersöka artiklar från tre svenska nyhetstidningar för att se hur döva respektive dövhet framställs. Resultatet i den kvantitativa innehållsanalysen visar att både dövhet och teckenspråk har ett stort utrymme i nyhetsartiklar där döva förekommer i eller nämns. Vidare visar diskursanalysen att döva ses som en språklig och kulturell minoritet i alla diskurser förutom i medicinska diskurser men att döva även värderas utifrån sin dövhet i kulturella och personliga diskurser, vilket följer Lane (1999), Ladd (2003) och Fredäng (2003). Lane (1999) och Fredäng (2003) menar att talet ses som överlägset gentemot teckenspråk vilket visar sig i medicinska diskurser, där dövhet ses som en funktionsnedsättning och inte som kultur. Lane (1999) menar att det medicinska perspektivet på döva dominerar, vilket inte visade sig i detta material då endast 27 % av de undersökta nyhetsartiklarna följde det medicinska synsättet. De flesta artiklarna följer det sociokulturella perspektivet på döva vilket följer resultatet i Powers (2007) studie av den engelskspråkiga pressens representationer av döva. Det verkar följa Hallers (1992) studie som påpekar att det sociokulturella perspektivet blivit mera vanligt förekommande efter år 1988 jämfört med innan händelsen på Gallaudet år 1988. I kulturdiskurser nomineras också både döva och hörande och dessa diskurser visar på försök att sammanföra hörandes och dövas kulturer, vilket vidare förstärker bilden av döva och hörande som två åtskilda folkgrupper.

Materialet i denna studie visar också att döva får också komma till tals ofta, vilket är en kontrast mot tidigare studier om medierepresentationer av personer med funktionsnedsättning (Ljuslinder 2002; Ghersetti 2007; Carlsson & Petersson 2007). Dock är det viktigt att påpeka att dessa studier är just studier om personer med funktionsnedsättning och inte döva, vilket gör att raka jämförelser inte kan dras. Likheter finns dock, såsom att döva nedvärderas och objektifieras i medicinska diskurser där dövhet ses som en funktionsnedsättning. Vissa diskurser betonar skillnader mellan döva och hörande. Dessutom ses det som otroligt att man kan ha ett bra liv trots dövhet. Dessutom förekommer det kulturkrockar mellan hörande och döva i flera diskurser, där fördomar om döva även utmanas. Det verkar följa Boréus (2005)

mer än tidigare medierepresentationer om funktionsnedsättning. Boréus studie visar att materialet under 1990-talet pekar ut skillnaderna mellan döva och hörande som två folkgrupper som talar olika språk vilket skiljer sig mot materialet under 1930-talet och 1970-talet då dövhet ses som en funktionsnedsättning eller funktionshinder, det vill säga att funktionshindret uppstår beroende på miljö.

Materialet i denna studie visar att dövhet som funktionsnedsättning betonas när det medicinska synsättet används. De medicinska diskurserna följer Fredängs (2003) påstående att döva inte får utveckla sitt språk och att de förväntas efterlikna hörande, då dessa diskurser pekar på assimilering som social praktik. Just dessa diskurser verkar ha svårt att legitimera teckenspråk som ett fullvärdigt språk för döva. En medicinsk diskurs pekar klart och tydligt teckenspråk som endast ett kommunikationsmedel för döva, vilket följer synsättet som finns i *SOU 2006:54*. Dövas kultur nämns inte alls och dövhet som avvikelse och brist är i fokus i sådana diskurser. Det följer Zandieh (2010) att dövhet kopplas samman med sämre livskvalitet, lidande och sämre språkförståelse och att cochleaimplantatet framställs som en lösning till bättre livskvalitet och bättre språkförståelse. De medicinska diskurserna som analyserats i denna studie pekar också på att döva som får cochleaimplantatet får bättre hörsel, utvecklar ett talspråk och blir integrerade i samhället, vilket implicit framställer döva som utanför samhället för att de inte hör och talar. Påståendet rättfärdigar alltså implantatet för att döva därigenom får ett bättre livskvalitet. Endast experter kommer till tals vilket följer Fredäng (2006) om att det råder ett paternalistiskt förhållningssätt gentemot döva där funktionsnedsättningen är i fokus och i behov av åtgärder från samhället. Inget paternalistiskt förhållningssätt förekom dock i andra diskurser där döva ses utifrån ett sociokulturellt sätt – i sådana diskurser betraktas de snarare mera som vanliga människor som dock råkar tala ett annat språk. I vissa diskurser görs de dock exotiska, till exempel ses det som otroligt att de kunnat ha ett bra liv trots att de inte hör och att de inte ser på tystnad på samma sätt som majoriteten gör. I sådana diskurser framställs de på ett stereotypiskt sätt.

Tvärt emot synen på döva på Martha's Vineyard (Groce 1985) där döva sågs som alla andra och kunde kommunicera med andra, framhävs personernas dövhet i nästan alla diskurser och de representeras ofta som just döva och i sammanhang som handlar om dövhet, dövkultur eller teckenspråk och sällan i andra sammanhang. Det är problematiskt om de endast förekommer i sådana sammanhang. Det kan påverka deras möjlighetsstrukturer, eftersom de ses avvika från normen. Ljuslinder (2002) påpekar till

exempel att normaliseringsuppvisningar av funktionshindrade är ett dominerande tema i SVT:s representationer. Denna studie kan även peka på normaliseringsuppvisningar eftersom i de fall där döva kommer till tals så är det ofta personer som nått framgång, till exempel personer som fått stipendium, kulturarbetare såsom skådespelare och fotografer eller liknande. De ses som hjältar för att de har besegrat sin dövhet och kan således ha ett normalt liv *trots* sin dövhet. Eller så kämpar de för att samhället ska acceptera döva. Samtidigt framställs de på ett annorlunda eller avvikande sätt, vilket kan enligt bland andra Brune (2007), Ljuslinder (2002) och Boréus (2005; 2007) vara problematiskt. Eftersom några diskurser i denna studie pekar på exkludering som social praktik kan detta visa på att det råder strukturell diskriminering i samhället som hindrar döva från att bli inkluderade i samhällslivet samt göra karriär som alla andra. Det visar alltså att döva som når framgång gör det trots sin dövhet och att de som förnekas möjlighetsstrukturer blir exkluderade på grund av sin dövhet.

Enligt Ghersettis (2007) studie representeras personer med funktionsnedsättning oftare som grupp än som individer. Denna studie visar snarare tvärtom: döva representerades som individer i majoriteten av nyhetsartiklarna men antingen som grupp eller både som individer och grupp i övriga artiklar. Enligt Ghersetti representeras funktionshindrade med positiv vinkling i sportnyheterna samt områden som fritid, kultur, nöje, medier och vetenskap. Denna studie visar att döva representeras med positiv vinkling när det är språket och kulturen som betonas, men att de representeras med negativ vinkling när deras dövhet betonas. Av de undersökta tio diskurserna förekom det negativ vinkling i två medicinska diskurser och en personlig diskurs som följde det medicinska synsättet på döva.

Carlsson och Peterssons (2007) diskursanalys visar att personer med funktionsnedsättning diskriminerades i nästan alla nyhetsområden genom att representeras som passiva eller inkompetenta, vilket inte förekom i detta material. Deras material visar också att uppmärksamhet riktas mot själva funktionsnedsättningen men också de problem och svårigheter som finns i samhället för personer med funktionsnedsättning. I denna studie riktas uppmärksamhet mot själva dövheten som skadat i medicinska diskurser men inte i övriga diskurser där det snarare betonas kulturkrockar mellan döva och hörande och att det råder brist på kunskap och information om döva i samhället. Enligt Carlsson och Petersson så kom eliten till tals i hårda nyheter som vetenskap och forskning medan vanliga människor kom till tals i

mjukare nyheter som vård och barn. Diskurserna i denna studie pekar också på samma sak: eliten kommer till tals i medicinska diskurser där forskning och vetenskap är i centrum medan vanliga människor eller personer inom kulturområdet kommer till tals i andra nyheter såsom kultur, om teckenspråk och olika personligheter.

Powers (2003) studie pekar på att när det inte är sensationella nyheter om döva så handlar artiklarna ofta om *mänskligt intresse*-historier, exempelvis dövas framgångar, aktiviteter eller kuriositeter kring deras liv och teckenspråk på ett ofta *är detta inte underbart*-sätt som han uttrycker det. Detta upptäcks också i denna studie då personligheter är det mest förekommande nyhetsområdet och att dessa artiklar ofta berör döva som nått framgång, fått stipendium eller något pris. Kulturdiskurserna illustrerar dock döva som vanliga människor som har normala liv, vilket följer Powers studie från år 2007.

Resultatet i innehållsanalysen pekar på att dövhet har en stor betydelse för hur döva representeras i de flesta artiklarna och att teckenspråk ofta förknippas med dövhet. Att teckenspråk förknippas med dövhet hänger ihop med att det sociokulturella synsättet på döva är dominerande i materialet som ligger till grund för resultatet för denna studie. Power (2007) menar att nyhetstidningar verkar lyfta fram döva på ett mera rättvist och positivt sätt jämfört med tidigare. Eftersom det inte gjorts någon tidigare studie om hur döva representeras i nyhetstidningar i Sverige är det svårt att dra samma slutsats, men om vi följer Boréus (2005) studie så verkar denna studie framställa döva mer som en folkgrupp som talar ett annat språk än som en grupp människor med funktionsnedsättning.

Även om döva framställs oftare som en språklig och kulturell minoritet än utifrån det medicinska synsättet i denna studie påpekar Power (2003) att det ofta finns en syn som misskrediterar dövhet och att dövhet är ett tillstånd som samhället bättre kan klara sig utan. Till exempel illustreras cochleaimplantatet i Power (2005) som en möjlighet till ett normalt liv, eftersom döva behöver göras så lika hörande som möjligt för att få ett bra liv. I sådana artiklar ses dövhet som ett allvarligt handikapp. Detta skyntas i denna studie i medicinska diskurser, där experter menar att döva bättre skulle kunna integreras i samhället om de utvecklade ett talspråk eller om de fick bättre hörsel. På det sättet misskrediteras också teckenspråk som ett fullvärdigt språk som möjliggör integration. I sådana diskurser ses dövhet som något oönskat.

Kensicki (2001) påpekar att det finns en hegemonisk struktur i mediebevakningen som

gör att marginaliserade grupper ofta framställs på ett negativt sätt. Det kan man överkomma om bland annat eliterna inte kommer till tals. Det visar sig till exempel i detta material då döva i stort sett framställs som individer och på ett positivt sätt när de kommer till tals själva eller framställs som en språklig och kulturell minoritet. Att det är döva som själva representeras kan således påverka hur de framställs till en viss del. Att de även är huvudpersoner i majoriteten av artiklarna ger dem också en större möjlighet att förändra allmänhetens uppfattningar om dövhet. Medicinska diskurser var de enda diskurserna där experter kom till tals och i dessa diskurser framställs dövhet på ett negativt sätt, men dessa artiklar var få till antalet jämfört med övriga nyhetsområden. Övriga diskurser har både döva och hörande källor men när det är hörande källor är det ofta kulturarbetare eller andra individer som har anknytning till döva, teckenspråk och/eller dövkultur. När döva kommer till tals så är det ofta vanliga individer som kommer till tals och näst vanligast döva kulturarbetare.

6.2 Slutsatser

Studien visar att det finns konkurrerande synsätt på döva, det vill säga antingen det medicinska eller det sociokulturella synsättet, och att det råder fördomar om döva. Även om det sociokulturella synsättet dominerar och döva framställs inte bara som döva utan även får andra identiteter så har deras dövhet ett ganska stort utrymme i diskurserna. Samtidigt får också språket och kulturen ett stort utrymme och dövhet ses förknippat med teckenspråk i de diskurser där döva kommer till tals. I både kulturella och personliga diskurser ses döva som en språklig och kulturell minoritet. I de diskurser där det medicinska synsättet är i fokus och endast hörande experter kommer till tals förknippas dövhet med sämre livskvalitet och utanförskap och således behöver fixas till. Döva framställs ibland på ett stereotypt sätt – som offer, kämpe eller hjälte – när deras dövhet är i fokus. Döva framställs på ett positivt sätt i de flesta diskurser men i diskurser där det medicinska synsättet på dövhet får ett stort utrymme nedvärderas det som något negativt med liknelser till tystnad, utanförskap och sämre livskvalitet. Assimilering som social praktik betonas i två medicinska diskurser medan övriga diskurser pekar alla på pluralism som sociala praktiker och fyra av dessa även på inkludering och exkludering. Att det finns sociala praktiker som pekar på exkludering tyder på att det råder strukturell diskriminering i samhället som gör att döva inte får tillgång till samma möjligheter som alla andra på grund av attityder och brist på kunskap om döva, vilket även är det som påpekas i några diskurser.

Med andra ord visar tidningarna blandade bilder av döva respektive dövhet, men i majoriteten av diskurserna framställs de som en språklig och kulturell minoritet. I medicinska diskurser framställs de istället som medicinska objekt i behov av hjälp för att kunna assimileras i samhället som hörande. Samtidigt dominerar just synsättet på döva som en språklig och kulturell minoritetsgrupp. I dessa diskurser får teckenspråk ett stort utrymme och ses förknippat med att vara döv. Problemet är dock, som i tidigare studier om funktionshinder, att döva i en hög grad medverkar i diskurser där deras dövhet har en betydande roll. De medverkar inte i diskurser där deras dövhet inte har någon betydelse. Det tyder på att döva i hög grad bedöms utifrån sin dövhet och att de framträder för att de just är döva. Samtidigt stängs de inte ute och deras åsikter räknas. Eftersom kulturdiskurserna också tillhör mjukare nyheter som hamnar längre bak i tidningen innebär det också att det är i just kultur som sfär som döva verkar vara mera inkluderande i jämfört med andra samhällsområden. Det är också inom kultur som de får möjlighet att utmana fördomar.

6.3 Förslag till vidare forskning

Det behövs fler studier för att kunna generalisera resultatet från denna studie. Ett förslag till en ny studie är att fokusera på hur artiklar om teckenspråksgestaltning i samband med Melodifestivalen och Eurovision framställer döva och/eller teckenspråkiga och jämföra dessa med artiklar som endast fokuserar på den medicinska aspekten av dövhet, exempelvis cochleaimplantat eller liknande. En annan intressant studie kan vara att studera artiklar om Nyle DiMarco, en döv amerikansk modell som vann *America's Next Top Model* säsong 22 i höstas och som även nyligen vann tävlingen i *Dancing with the Stars* säsong 22, och se hur han framställs i jämförelse med andra artiklar där döva förekommer i. Syftet med dessa studier skulle kunna vara att undersöka vilka antaganden och attityder det finns om döva respektive dövhet samt vilket utrymme deras dövhet får. Eftersom denna studie upptäckte att *hörande* nomineras i vissa avseenden kan det vara intressant att undersöka hur ofta *hörande* nämns i nyhetstidningar och i vilka sammanhang.

Ett annat förslag är att jämföra nyhetsdiskurser med andra diskurser för att få en helhetsbild om hur allmänheten ser på döva respektive dövhet, exempelvis andra medier, inom utbildning, officiella myndigheter, vård, vetenskap och kultur. Det kan vidare även vara intressant att studera skillnaderna mellan dövas egna diskurser och hörandes diskurser om döva i exempelvis sociala medier.

Referenser

Tidningsartiklar, webbsidor och tv-program

Malou efter tio. (2016). TV4. Sändning på TV4 den 29 februari kl. 10. Tillgänglig 2016-06-02 på: http://www.tv4play.se/program/malou-efter-tio?video_id=3291814

Sejlitz, Hanna. (2016, 15 mars). Vi som är döva behöver inte ”åtgärdas”. *DN.Åsikt*. Hämtad 2016-03-15 från: <http://asikt.dn.se/asikt/debatt/vi-som-ar-dova-behoover-inte-atgardas/#conversation-vote>

Sveriges Dövas Riksförbund. (2016). Hur många döva finns det? *Sdr.org*. Hämtad 2016-04-11 från: <http://sdr.org/component/k2/item/319>

Vetenskapliga artiklar

Boréus, K. (2007). Discursive discrimination against the 'deaf-mute'/'deaf' and the importance of categorization in 20th century Sweden. *Disability & Society* 22(6), 609-623.

Boréus, K. (2011). Discursive Discrimination and Its Expressions. I Ulla Carlsson (red.), *Nordicom Review* 2. Hämtad 2016-03-28 från: http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/34_Boreus.pdf

Bott, E. (2010). Favourites and others: reflexivity and the shaping of subjectivities and data in qualitative research. *Qualitative Research*, 10(2), s. 159-173.

Eckert, R. (2010). Toward a Theory of Deaf Ethnos: Deafnicity D/deaf (Homaemon * Homoglosson * Homothreskon). *Journal Of Deaf Studies And Deaf Education*, 15(4), 317-333. DOI:10.1093/deafed/enq022

Bauman, H-D., & Murray, J. (2009). Reframing: From Hearing Loss to Deaf Gain. *Deaf Studies Digital Journal*, 1. Hämtad 2016-04-01 från: <http://dsdj.gallaudet.edu>

Kensicki, L. J. (2001). Deaf President Now! Positive Media Framing of a Social Movement within a Hegemonic Political Environment. *Journal Of Communication Inquiry*, 25(2), 147-166.

Kyle, J.G., & Pullen, G. (1988). Cultures in Contact: deaf and hearing people. *Disability, Handicap & Society*, 3(1), 49-61.

Lane, H. (1995). Constructions of Deafness. *Disability & Society*, 10(2), 171-90. DOI: 10.1080/09687599550023633

Lane, H. (2002). Do Deaf People Have a Disability? *Sign Language Studies*, 2(4), 356-379. DOI: 10.1353/sls.2002.0019

Haller, B. (1992). *Paternalism and Protest: The Presentation of Deaf Persons in the "New York Times" and "Washington Post"*. Paper presenterat vid den 75:e Annual

Meeting of the Association for Education in Journalism and Mass Communication år 1992. Hämtad 2016-02-29 från:
<http://eric.ed.gov/?id=ED351698>

Power, Des. (2003). Communicating about deafness. *Australian Journal Of Communication*, 30(3), 143-151.

Power, Des. (2005). Models of Deafness: Cochlear Implants in the Australian Daily Press. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 10(4), 451-459.

Power, Des. (2007). Googling "Deaf": Deafness in the world's English-language press. *American Annals of the Deaf*, 151(5), 513-518.

Statliga utredningar och svenska lagar

Brune, Ylva. (2004). 'Nyhetslogik och främlingssyn i mediernas konstruktion av "invandrare" ', i SOU 2004:48, *Kategorisering och integration: Om föreställda identiteter i politik, forskning, media och vardag*. Hämtad 2016-04-06 från:
<http://www.regeringen.se/contentassets/1acc0f0a9e59456ab0e4fff9e4936b14/kategorisering-och-integration.-om-forestallda-identiteter-i-politik-forskning-media-och-vardag>

Brune, Ylva, (2007). *Svenska nyhetsmedier och mänskliga rättigheter i Sverige. En Översikt*. SOU 2007:102. Hämtad 2016-04-06 från:
<http://www.regeringen.se/contentassets/3fb20cbaffa9473e8c64a49309157087/svenska-nyhetsmedier-och-manskliga-rattigheter-i-sverige-sou-2007102>

Camauër, L., & Nohrstedt, S. (2006). *Mediernas Vi och Dom*. SOU 2006:21. Hämtad 2016-04-01 från:
<http://www.regeringen.se/contentassets/976435886ee54a6ebda2f149522e9395/mediernas-vi-och-dom---mediernas-betydelse-for-den-strukturella-diskrimineringen>

Fredäng, Päivi. (2006) Dövas liv med teckenspråk i SOU 2006:29, *Teckenspråk och teckenspråkiga: Kunskaps- och forskningsöversikt*. Delbetänkande av utredningen Översyn av teckenspråkets ställning. Hämtad 2016-05-05 från:
<http://www.regeringen.se/contentassets/f67e90bf3e3d4fa58dd13abe3fb46e66/teckensprak-och-teckensprakiga-kunskaps--och-forskningsoversikt-sou-200629>

SOU 1997:192. *Steg mot en minoritetspolitik – Europarådets konvention om historiska minoritetsspråk*. Hämtad 2016-03-25 från:
<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/1997/12/sou-1997192/>

SOU 2006:54. *Teckenspråk och teckenspråkiga. Översyn av teckenspråkets ställning*. Hämtad 2016-03-25 från:
<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2006/05/sou-200654/>

SOU 2008:26. *Värna språken – förslag till språklag*. Hämtad 2016-03-25 från:
<http://www.regeringen.se/contentassets/80e573241bbc4ce595510810065fd59e/varna-sprakerna---forslag-till-spraklag-sou-200826>

Språklag. (2009:600). Hämtad 2016-03-25 från:
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Spraklag-2009600_sfs-2009-600/

van Dijk, T. A. (2005). Elitdiskurser och institutionell rasism i SOU 2005:41, *Bortom Vi och Dom: Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Hämtad 2015-03-25 från:
<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2005/06/sou-200541/>

Uppsatser och rapporter

Carlsson, S., & Petersson, E. (2007). *Osynliga nyhetsoffer eller som du och jag: Framställningen av personer med funktionsnedsättning i Rapport och TV4 Nyheterna* (Kandidatuppsats). Kalmar: Högskolan i Kalmar. Hämtad 2016-04-01 från:
<http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1315/FULLTEXT01.pdf>

Ghersetti, M. (2007). *Bilden av funktionshinder: en studie av nyheter i Sveriges Television* (Arbetsrapport). Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

Zandieh, Z. (2010). *Att operera bort en kultur? En tematisk diskursanalys av samtida medicinska dokument om cochleaimplantat i Sverige*. (Kandidatuppsats) Stockholm: Stockholms Universitet.

Böcker

Allan, S. (2005). *News Culture*. (2:a uppl.) New York: Open University Press.

Bergström, G., & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Boréus, K. (2005). *Diskriminering med ord*. Umeå: Boréa Bokförlag.

Burr, V. (2003). *Social Constructionism* (2:a uppl.). London/New York: Routledge.

Cottle, S. (2000). Introduction. Media Research and Ethnic Minorities: Mapping the Field. I Simon Cottle (red.), *Ethnic Minorities and the Media: Changing Cultural Boundaries*. Buckingham: Open University Press.

Ekengren, A-M., & Hinnfors, J. (2012). *Uppsatshandbok: Hur du lyckas med din uppsats*. Lund: Studentlitteratur.

Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Hodder Education.

Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language* (2:a uppl.). Harlow: Pearson.

Fredäng, P. (2003). *Teckenspråkiga döva – Identitetsförändringar i det svenska dövsamhället* (Doktorsavhandling). Stehag: Gondolin.

- Fredäng, P. (2007). Teckenspråkighetens kulturella former. I Lindqvist & Sauer (red.), *Funktionshinder, kultur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Foucault, M. (1993). *Diskursens ordning*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.
- Gauntlett, D. (2008). *Media, Gender and Identity: An introduction* (2:a uppl.). New York: Routledge.
- Groce, N. E. (1985). *Everyone Here Spoke Sign Language: Hereditary Deafness on Martha's Vineyard*. Cambridge: Harvard University Press.
- Hall, S. (1980). Introduction. I Hall, Hobs, Lowe & Willis (red.), *Culture, Media, Language*. London/New York: Routledge.
- Hall, S. (1997a). Introduction. I Hall (red.), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Thousand Oaks: SAGE.
- Hall, S. (1997b). The Work of Representation. I Hall (red.), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Thousand Oaks: SAGE.
- Hall, S. (1997c). The Spectacle of the 'other'. I Hall (red.), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Thousand Oaks: SAGE.
- Karpf, Anne. (1997). Crippling Images. I Pointon & Davies (red.), *Framed: interrogating disability in the media*. London: BFI.
- Laclau, E., & Mouffe, C. (2014). *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. London: Verso.
- Ladd, Paddy. (2003). *Understanding Deaf Culture: In Search of Deafhood*. Bristol: Multilingual Matters.
- Lane, H. (1999). *The Mask of Benevolence: Disabling the Deaf Community*. (2:a uppl.) San Diego: Dawn Sign Press.
- Ljuslinder, K. (2002). *På nära håll är ingen normal – handikappdiskurser i Sveriges Television 1956-2000* (Avhandling). Umeå: NRA.
- Reisigl, M., & Wodak, R. (2009). The Discourse-Historical Approach (DHA). I Wodak & Meyer (red.), *Methods of Critical Discourse Analysis*. (2:a uppl.) London: SAGE.
- Sauer, Lennart & Lindqvist, Rafael. (2007). Funktionshinder, kultur och samhälle. I Lindqvist & Sauer (red.), *Funktionshinder, kultur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Schuchman, J. (1988). *Hollywood Speaks: Deafness and the Film Entertainment Industry*. Chicago: University of Illinois Press.
- Strömbäck, J. (2015). 'Journalistikens nyhetsurval och nyhetsvärderingar' i Michael Karlsson och Jesper Strömbäck (red.), *Handbok i journalistikforskning*. Lund: Studentlitteratur.

Teorell, J., & Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.

van Dijk, T.A. (1988). *News as Discourse*. Hove/London: Lawrence Erlbaum Associates.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Artiklar för diskursanalys

Dagens Nyheter. Svensk uppfinning ger döva barn bättre hörsel. 2010-02-16.

Dagens Nyheter. Tolk på gränsen mellan ord och handling. 2012-06-28.

Dagens Nyheter. Teckenspråk tar plats: Döva gör sig hörda mer än någonsin i kulturen. 2015-07-20.

Nerikes Allehanda. Fame Visukalen. Regissören är säker: "Det här förändrar Örebro för alltid". 2012-05-03.

Nerikes Allehanda. Teckenspråket är näst största språket – 14 maj 1981 erkändes teckenspråket som de dövas första språk. 2015-05-13.

Nerikes Allehanda. Kirurgen: Numera botas dövhet med hörselimplantat. 2015-05-13.

Nerikes Allehanda. Örebros nyaste skådis talar teckenspråk – spelade med i tv-serien "Boy machine". 2016-01-23.

Sydsvenskan. I DET TYSTA. "De flesta av mina kunder är hörande, men det är aldrig ett problem. Jag förklarar att jag inte hör redan från början. Man hittar alltid ett språk." 2011-03-20.

Sydsvenskan. AKTUELLT ANSIKTE. Gunilla Vestin Wallin. Berest skådespelare möts alltid av tystnad. 2012-07-10.

Sydsvenskan. HALLÅ DÄR. Hur bra är du på teckenspråk? 2013-10-20.

Bilagor

Bilaga 1 Kodschema för den kvantitativa innehållsanalysen

Variablerna är delvis inspirerade av Ghersetis (2007) kodschema men anpassat för studiens syfte och i enlighet med andra studier om medierepresentationer av döva.

Tidning:

1. Nerikes Allehanda
2. Sydsvenskan
3. Dagens Nyheter

Artikeltitel:

Titel på artikeln

Datum

DD-MM-YY

Artikelform (genre):

Här syftas på den kategorisering som varje artikel hamnar under i tidningen t.ex. ledare, debatt, krönika, nyhet, ekonomi, kultur, nöje eller sport. Kategorierna syftar till att visa vilken slags text som gestaltningen av döva och dövhet förekommer i.

Artikel eller notis

1. Artikel
2. Notis
3. Längre reportage (Featureinslag)

Ämne:

För att förtydliga resultatet av artikelform görs ytterligare underkategoriseringar, av uppsatsförfattaren själv. Här delas kategorierna in i t ex de ämnen som passar överens med artikelns huvudsakliga innehåll.

1. Personligheter / kuriositeter
2. Delaktighet och mångfald samt tillgänglighet
3. Kultur, nöje och film
4. Teckenspråk
5. Utbildning och arbetsliv
6. Idrott och fritid
7. Bedrägeri, diskriminering och mänskliga rättigheter
8. Hörhjälpmedel

Källor:

Vem är det som kommer till tals i tidningarna. Källorna delas upp i kategorierna läkare, skolledare, lärare, forskare, intresseorganisationer, näringsliv, journalister, kändisar, medborgare, experter, de döva själva.

Källor (hörande)

1. Politiker
2. Kulturarbetare / mediearbetare
3. Hörande arbetsgivare
4. Tolkar
5. Lärare
6. Skolledare
7. Föräldrar
8. Expert (professor eller liknande)
9. Läkare
10. Annan Organisation
11. Journalist / TT
12. Polis
13. Kändis
14. Annan

15. Ingen
16. Hotellfolk
17. Företagare
18. Döv/hörselverksamhet
19. Hörande projektledare

Källor (döva/hörselskadade eller representant från dövorganisation)

1. Dövorganisation
2. Hörselskadades organisation
3. Föräldraorganisation
4. Döv arbetsplats / teckenspråkig verksamhet
5. Döva eller hörselskadade individer
6. Annan
7. Ingen
8. Okodbart
9. Döva kulturarbetare
10. Döva elever
11. Vuxendöv
12. Döv projektledare
13. Hörselskadad politiker

Modeller/ Kategorier:

Hur karaktäriseras gestaltningen av döva respektive dövhet? Beskrivs döva som funktionshindrade eller som språklig och kulturell minoritet? Här följer jag Haller (1992) och Power (2003; 2005; 2007) klassifikation.

1. Traditionell/medicinsk perspektiv
2. Progressiv/sociokulturell perspektiv
3. Okodbart

Dövhetens utrymme i artikeln

1. Central betydelse
2. Bisak
3. Okodbart
4. Nämnas förbigående

Teckenspråkets utrymme i texten:

1. Centralt
2. Bisak
3. Nämnas inte
4. Nämnas förbigående

Dövkulturens utrymme i texten:

1. Centralt
2. Underordnad
3. Nämnas inte

Representation (för döva):

- 1 Individnivå
- 2 Gruppnivå
- 3 Objekt (medicinsk diskurs)
- 4 Individ/grupp
- 5 Okodbart

Framträdande

- 1 uttalar sig (direkt citat)
- 2 refereras (indirekt citat)
- 3 omnämns
- 4 benämns inte, syns enbart i bild
- 5 omnämns och syns i bild

- 6 omtalas som grupp
- 7 Inget framträdande (medicinsk synvinkel)

Dövas representationer

- 1 privatperson
- 2 medverkar på grund av sitt yrke/kändisskap/något annat
- 3 representant för en grupp
- 4 ingen representant
- 5 okodbart

Roll som döva har

- 1 huvudperson
- 2 biperson
- 3 Dövhet och hjälpmedel i fokus (inga personer med)
- 4 Okodbart
- 5 Nämnas förbigående
- 6 Annat som är huvudfokus i texten

Bilaga 2 Mall till diskursanalysen del 1

Delvis inspirerat av Ljuslinders (2002) analysguide men även av Faircloughs kritiska diskursanalys

Analysenhet

Namn på nyhetstidning

Artikeltitel

Datum

Genre

Ämne

Diskurs om vad

Berättande

Vem/vilka talar om den döva personen eller dövhet?

Hur ser ”världsbilden” ut – vilka diskurser finns?

Hur stort utrymme får respektive medverkande?

Vem/vilka definierar vad det innebär att vara döv?

Diskriminering som till exempel objektifiering, utestängning, nedvärdering och fördomar (Boréus, 2005)

Innehåll

Betonas problem/svårigheter eller förmågor, om det lyfts fram framställs de som individens eller samhällets problem?

Var ligger tonvikten - på dövheten, på funktionshindret, på teckenspråket, på kulturen, på samhället eller på annat? (nominering)

Deltar eller berättas det om döva personer? (representation)

Huvudsaklig tonvikt på funktionshinder, språkperspektiv, minoritetsperspektiv, social konstruktion, eller annat (representation)

Vilka ord på dövhet används (nominering)

Dövheten eller döv persons roll i innehållet - (representation)

Egenskaper (nominering – det som tillskrivs döva)

Vilken situation eller händelse behandlas artikeln? (representation)

Identiteter

Huvudroll eller biroll (representation)

Vilken funktion har den döve personen i artikeln? (representation)

Framställs den döve personen som individ eller representant för en grupp? (representation)

Vilka identiteter och relationer finns mellan aktörer, processer, händelser och/eller handlingar i artikeln? (representation)

Vilken relation skapar artikeln mellan text-mottagare? (Förutfattade antaganden om mottagarens kulturella ram t ex) (Representation, nominering och påståenden)

Stereotyper som offer, kämpa, hjälte, vinnare, skurk?

Vilken norm som artikeln utgår från (hörande, majoriteten, kultur, normalitet) – närhet eller avstånd till döva? (nominering/exnominering)

Bilaga 3 Mall till diskursanalysen del 2

Diskursiv diskriminering, distansering och utestängning – från Boréus (2005, 200-203)

Tabell 1. Former av språklig diskriminering, s. 200-201

<i>Typ av diskriminering med språkliga medel</i>	<i>Uttryck</i>	<i>Exempel</i>
Utestängning	Utestängning från debatten	De ”sinnesslöa” fick inte vara med och diskutera lagen om sterilisering
	Osynliggörande	Personer med synliga funktionshinder förekommer inte på valaffischer. Kvinnor kan ha positionen talman men trollas bort i språket.
Nedvärdering	Nedvärderande benämningar	”Idiot” om person med begåvningshandikapp
	Nedvärderande beskrivningar	”Dövstumma” beskrivs som stackare vars dövhet är upphovet till problemen
	Nedvärderande associationer	En koppling mellan ”invandrare” och problem skapas genom ensidig journalistik.
Objektifiering	Människor diskuteras som om de saknade känslor, behov och önskningsar	Steriliseringslagens instiftande diskuterades som om de den var avsedd för saknade känslor, behov och önskningsar
	Människor diskuteras på annat sätt som om de vore saker, till exempel verktyg	Flyktingar diskuteras som om de vore verktyg för svensk arbetsmarknadspolitik
Förslag som pekar mot negativ särbehandling	Uttalade förslag	En offentlig utredning föreslår införandet av viss typ av institution för ”asociala imbecilla”.
	Stöd för pågående negativ särbehandling	Talmetoden i undervisning av döva barn beskrivs som det naturliga i uppslagsverken.

Tabell 2. Olika former av distansering, s. 202

<i>Typ av distansering</i>	<i>Uttryck och exempel</i>	
<u>Distanserande benämningar</u>	Mer distanserande	Substantiv (”invandrare”) eller adjektiv som fungerar som substantiv (”en döv”)
	Mindre distanserande	Uttryck som bara förekommer i ett visst sammanhang
<u>Distanserande beskrivningar</u>	Pekar på skillnader som inte är relevanta i sammanhanget; upprepar och trycker på det som skiljer ”dem” från ”oss”.	

Tabell 3. Utestängning av röster, s. 203

<i>Mest utestängande</i>	<i>Mest inkluderande</i>	
Frågor av vikt för gruppmedlemmarna diskuteras utan att det refereras till deras uttryckta intressen	Gruppmedlemmars uttryckta intressen hörs i intervjuer, citeras eller refereras	Gruppmedlemmar deltar i debatten på egna villkor.